

Державний вищий навчальний заклад
«Українська академія банківської справи Національного банку України»
Кафедра бухгалтерського обліку і аудиту

ДО ЗАХИСТУ

Завідувач кафедри

к.е.н., доцент

_____ Ю.Б.Слободяник

« ___ » _____ 2008 р.

ДИПЛОМНА РОБОТА

на здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня магістр
за спеціальністю 7.050106 «Облік і аудит»

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ ПОТОЧНОЇ ДЕБІТОРСЬКОЇ
ЗАБОРГОВАНOSTІ (НА ПРИКЛАДІ ТОВ ГАДЯЦЬКЕ КОМЕРЦІЙНО-
ВИРОБНИЧЕ ПІДПРИЄМСТВО «УКРТОРГБУДМАТЕРІАЛИ»)

Виконав студент 5 курсу, група – ОА-31 _____ Мельникова В.В.

« ___ » _____ 2008 р.

Керівник дипломної роботи _____ Андреева Г.І.

« ___ » _____ 2008 р.

Суми – 2008

РЕФЕРАТ

Дипломна робота містить 99 сторінки, 15 таблиць, 2 рисунка, список використаної літератури з 63 найменувань, 2 додатка.

Актуальність теми полягає в тому, що облік та аналіз поточної дебіторської заборгованості є важливим аспектом в діяльності підприємств. Важливою задачею є виявлення основних недоліків діючої практики організації обліку та аналізу поточної дебіторської заборгованості, розробка рекомендацій щодо аналізу поточної дебіторської заборгованості, а також удосконалення її обліку.

Предметом дослідження є удосконалення обліку та аналізу поточної дебіторської заборгованості ТОВ КВП «Укрторгбудматеріали».

Об'єктом дослідження виступає Товариство з обмеженою відповідальністю Гадяцьке комерційно – виробниче підприємство «Укрторгбудматеріали» та його матеріали такі як: статут, первинні документи, форми звітності, дані облікових реєстрів та інша необхідна документація.

Метою написання дипломної роботи є дослідження теоретичних основ організації обліку та аналізу поточної дебіторської заборгованості, оцінка поточної дебіторської заборгованості на прикладі ТОВ КВП «Укрторгбудматеріали», а також розробка основних напрямів удосконалення обліку та аналізу поточної дебіторської заборгованості.

Методи дослідження: монографічний метод, економіко-статистичний та розрахунково-аналітичний.

За результатами дослідження сформульовані висновки:

- бухгалтерський облік на ТОВ КВП «Укрторгбудматеріали» організований згідно Положень (стандартів) бухгалтерського обліку, Плану рахунків та Інструкції з його застосування з використанням інформаційної системи «1С:Підприємство»;

- необхідність вести паралельно бухгалтерський і податковий облік поточної дебіторської заборгованості на підприємстві.
- класифікація поточної дебіторської заборгованості в світовій практиці відрізняється від класифікації згідно П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість»;
- під аналізом поточної дебіторської заборгованості розуміють: оцінку рівня і складу поточної дебіторської заборгованості підприємства, а також ефективність інвестування в неї фінансових коштів.
- ведення обліку проблемної дебіторської заборгованості підприємства;
- співпрацю з органами влади щодо стягнення дебіторської заборгованості;
- створення спеціального відділу управління дебіторською заборгованістю на досліджуваному підприємстві;
- у зв'язку з тим, що ТОВ КВП «Укрторгбудматеріали» у своїй діяльності практикує видачу позик працівникам підприємства та проводить операції з надання активів в операційну оренду пропонуємо відкрити новий субрахунок 377 «Розрахунки з іншими дебіторами»;
- розробити на підприємстві відомість по кожному дебіторові;
- впровадити видачу авансів на корпоративні банківські платіжні картки;
- заповадити журнал видачі корпоративних банківських платіжних карток;

Одержані результати можуть бути використані в бухгалтерській практиці ТОВ КВП «Укрторгбудматеріали» .

Ключові слова: поточна дебіторська заборгованість, інвентаризація, облік, аналіз, фінансовий стан....

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ ПОТОЧНОЇ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ.....	10
1.1 Поняття, класифікація та оцінка дебіторської заборгованості.....	10
1.2 Облік та аналіз поточної дебіторської заборгованості.....	19
1.3 Інвентаризація поточної дебіторської заборгованості.....	35
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ ПОТОЧНОЇ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ НА ПРИКЛАДІ ТОВ КВП «Укрторгбудматеріали».....	39
2.1 Аналіз фінансово – господарської діяльності підприємства..	39
2.2 Організація первинного та синтетичного обліку поточної дебіторської заборгованості на ТОВ КВП «Укрторгбудматеріали».....	52
2.3 Аналіз поточної дебіторської заборгованості на ТОВ КВП «Укрторгбудматеріали».....	63
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ ПОТОЧНОЇ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ	74
3.1 Шляхи вдосконалення організації обліку та аналізу на ТОВ КВП «Укрторгбудматеріали».....	74
3.2 Удосконалення первинного обліку поточної дебіторської заборгованості.....	82
ВИСНОВКИ.....	88
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	93
ДОДАТКИ.....	98

ВСТУП

У процесі фінансово-господарської діяльності кожне підприємство вступає в певні економічні взаємовідносини з іншими суб'єктами господарювання (підприємствами, установами, організаціями, державними органами, фізичними особами та ін.). У результаті цього відбуваються господарські операції, суттєвою складовою яких, з погляду фінансової стабільності підприємства, є поточна дебіторська заборгованість, значна частка якої суттєво погіршує фінансовий стан підприємства, відволікає грошові кошти з господарського обороту, що призводить до зниження темпів виробництва і результативних показників діяльності підприємства, тобто супроводжується непрямими втратами його доходів.

При цьому необхідно враховувати, що поточна дебіторська заборгованість певним чином вигідна підприємству, адже: зростає його товарообіг, а отже і маса валового доходу та прибутку; швидше реалізуються запаси, що дає змогу скоротити частку змінних витрат на них; іноді є можливість зробити заборгованість доходним активом, тобто брати відсотки за надання товарного кредиту (однак так буває нечасто, тому що це негативно впливає на динаміку товарообігу).

У зв'язку з цим важливою задачею стає виявлення основних недоліків діючої практики організації обліку та аналізу поточної дебіторської заборгованості, розробка рекомендацій щодо аналізу поточної дебіторської заборгованості, а також удосконалення її обліку, що визначає актуальність обраної теми дипломної роботи.

Метою написання дипломної роботи є дослідження теоретичних основ організації обліку та аналізу поточної дебіторської заборгованості, оцінка поточної дебіторської заборгованості на прикладі ТОВ КВП «Укрторгбудматеріали», а також розробка основних напрямів удосконалення обліку та аналізу поточної дебіторської заборгованості.

У процесі написання дипломної роботи нами були поставлені такі задачі:

- дослідити економічну сутність і визначити поняття дебіторської заборгованості;
- проаналізувати фінансово – господарську діяльність ТОВ КВП «Укрторгбудматеріали»;
- здійснити аналіз поточної дебіторської заборгованості;
- визначити шляхи вдосконалення обліку та аналізу поточної дебіторської заборгованості.

Методологічною основою дослідження виступають наступні методи економічного аналізу: розрахунково – аналітичний, порівняльний, балансовий, статистичний, та методи які включають розрахунки – аналітичних таблиць.

Об'єктом дослідження було обрано товариство з обмеженою відповідальністю Гадяцьке комерційно – виробниче підприємство «Укрторгбудматеріали». Основними видами діяльності якого є: здійснення оптової та роздрібної торгівлі непродовольчими та продовольчими товарами народного споживання; організація матеріально – технічного постачання; надання послуг: транспортних, консультаційних, побутових та інших; здійснення ремонтно – будівельних робіт; виробнича кооперація, створення економічних умов співробітництва; посередницька діяльність; здійснення роздрібного продажу товарів широкого вжитку; виробництво товарів народного споживання; здійснення роздрібної торгівлі автомоботозасобами згідно з чинним законодавством України; виконання внутрішніх та міжнародних перевезень вантажів та пасажирів автомобільним транспортом; здача майна в оренду.

При написанні дипломної роботи були використані законодавчі, нормативно-правові документи, матеріали періодичних та спеціалізованих видань (публікації вітчизняних та іноземних фахівців з даного питання), а

також бухгалтерська та фінансова звітність ТОВ КВП
«Укрторгбудматеріали», за 2005 – 2007 роки.

Висновки й пропозиції зроблені за результатами дослідження можуть
бути використані в практичній діяльності підприємства.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ ПОТОЧНОЇ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ

1.1 Поняття, класифікація та оцінка дебіторської заборгованості

В сучасних умовах господарювання найскладнішим питанням є дебіторська заборгованість, що пов'язане з проблемою неплатежів. Підприємства першочергово розв'язують власні проблеми, незважаючи на виконання фінансових зобов'язань із платежів перед контрагентами. Така поведінка підприємств зумовлена відсутністю їхньої майнової відповідальності за невиконання договірних зобов'язань, дає їм змогу ухилятися від взаєморозрахунків із контрагентами. У таких умовах дедалі більше, зростає необхідність управління дебіторською заборгованістю.

Дебіторська заборгованість розглядається як кошти, вилучені у підприємства або які певний термін знаходяться у інших осіб. Таке трактування дебіторської заборгованості ставить проблему відображення в обліку коштів, які фактично перебувають у розпорядженні іншої особи.

Принципи формування обліку дебіторської заборгованості й вимоги до її розкриття у фінансовій звітності зазначені у Положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість» (далі - П(С)БО10), затвердженому наказом МФУ від 8.10.99 р. № 237, зареєстрованого в Мінюсті України 25.10.99р. № 725/4018.

Підприємства, організації та інші юридичні особи незалежно від форми власності при формуванні та узагальненні у бухгалтерському обліку та звітності інформації про дебіторську заборгованість мають керуватися нормами цього положення. Слід зазначити, що норми П(С)БО10 не поширюються на бюджетні установи.

Згідно з П(С)БО 10 дебіторська заборгованість — це сума заборгованості дебіторів підприємству на певну дату. Під дебіторами слід

розуміти юридичних та фізичних осіб, які внаслідок минулих подій заборгували підприємству певні суми грошових коштів, їх еквівалентів або інших активів [20].

Спочатку поняття «дебітор» ототожнювалося не лише з особою, товаром, грошима, рахунком. Як зазначає Я. В. Соколов у навчальному посібнику «Бухгалтерський учёт: от истоков до наших дней», «подвійний аспект кожної операції став можливим тому, що як дебітори і кредитори почали фігурувати не лише особи, а й предмети». Водночас слід наголосити, що значних змін у трактуванні поняття «дебіторська заборгованість» протягом тривалого часу не відбулося.

Дещо по-іншому підходить до визначення цього терміна С. І. Корецький (1926 р.): «взаємовідносини двох осіб, що укладають угоду, можна подати латинськими термінами: «дебет» (винен). Так, у разі, коли особа яка одержує позику, стає винною — це дебет, і тоді вона іменується дебітором» [18].

За довгий період свого розвитку визначення понять «дебітор» і, відповідно, «дебіторська заборгованість» суттєвих змін не зазнали, але з розвитком бухгалтерського обліку й фінансів ці поняття все-таки удосконалювалися.

Проведений нами аналіз визначення сутності поняття «дебіторська заборгованість» у спеціальній економічній літературі свідчить про відсутність єдиного його розуміння авторами.

Перша група авторів — А. Ф. Вещунова, А. Ю. Редько та автори-розробники Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість» — до останньої відносить тільки грошові кошти до оплати. На наш погляд, таке визначення неповне, оскільки дебітори можуть заборгувати підприємству не лише кошти, а й інші активи [20, 17].

Друга група авторів — Л. Е. Алексеева, О. М. Бандурка, І. О. Бланк, Е. П. Козлова, М. Я. Коробов, Е. М. Причепій, А. М. Черній, В. Д. Гвоздецький, Л. А. Чекаль та інші — визначає дебіторську заборгованість як борги.

Вважаємо такий підхід виправданим, бо слово «дебітор» походить від слова «дебет» (борг) [5, 28, 31].

Отже, оцінка визначень різними авторами дебіторської заборгованості свідчить про найобгрунтованішу точку зору другої групи авторів, котрі характеризують дебіторську заборгованість як борги. Борги — це зобов'язання особи перед іншою щодо передачі майна чи сплати певної суми коштів.

Таким чином, дебіторська заборгованість — сума боргів юридичних і фізичних осіб підприємству. Дебіторська заборгованість є наслідком господарських операцій, що мали місце в минулому, але підлягають погашенню в майбутньому, оскільки по суті незавершеною залишається така угода. Однак, як нам здається, зрозумілішим було б таке визначення: «дебіторська заборгованість — це матеріальні ресурси, не оплачені контрагентами або готівка, що вилучена у підприємства».

Важливе значення для організації достовірного обліку на підприємстві має класифікація дебіторської заборгованості. На підставі проведеного дослідження можна зазначити, що не існує єдиного підходу до питання класифікації заборгованості. Так, зокрема, з метою складання фінансової звітності дебіторська заборгованість класифікується за такими ознаками:

- 1) зв'язок з нормальним операційним циклом;
- 2) терміном погашення;
- 3) об'єктами, щодо яких виникли зобов'язання дебіторів.

Бутинець Ф.Ф. виділяє ще таку класифікаційну ознаку дебіторської заборгованості як термін (строк) оплати, згідно якого виділяють відстрочену дебіторську заборгованість (термін оплати якої не настав згідно договору) і прострочену (строк оплати якої настав, але кошти підприємством не отримані) [14, 15].

Н. Матицина, у свої працях виділяє таку класифікацію дебіторської заборгованості (рис. 1.1).

Рисунок 1.1 – Класифікація дебіторської заборгованості

У вітчизняній економічній науці застосовували класифікацію дебіторської заборгованості, що залежала від сфери функціонування дебітора. Проте такий підхід істотно відрізняється від зарубіжного, який ґрунтується на принципі: різні види дебіторської заборгованості мають різне економічне тлумачення (класифікація дебіторської заборгованості важлива для розуміння того, як нею управляти).

Виходячи з викладеного, пропонуємо класифікацію дебіторської заборгованості за зарубіжним досвідом (рис. 1.2) [43].

Згідно стандарту дебіторська заборгованість поділяється на:

- довгострокову;
- поточну.

Рисунок 1.2 – Класифікація дебіторської заборгованості за зарубіжним досвідом

Поточна дебіторська заборгованість — сума дебіторської заборгованості, яка виникає в ході нормального операційного циклу або буде погашена протягом 12 місяців з дати балансу. Деякі автори (В. Костюченко, Г. Шаповал) вважають поточною також і суму дебіторської заборгованості, яка продовжується більш як один рік, але очікується, що вона буде погашена в ході нормального операційного циклу підприємства. Якщо такі випадки мають місце, необхідно щоб підприємство розкривало для кожного активу, що поєднує суми, очікувані до отримання як до, так і після 12 місяців з дати балансу.

Довгострокова дебіторська заборгованість – це сума дебіторської заборгованості фізичних та юридичних осіб, яка не виникає в ході нормального операційного циклу та буде погашена після дванадцяти місяців з дати балансу. При цьому слід розуміти, що при віднесенні заборгованості до поточної або довгострокової до уваги береться не загальний очікуваний строк оплати згідно з договором, а очікуваний строк до погашення, який залишився з дати балансу.

Довгострокова дебіторська заборгованість виникає при здійсненні інвестиційної, фінансової діяльності, а також внаслідок надзвичайних подій. Віднесення заборгованості до довгострокової вимагає одночасного дотримання двох умов (п. 4 П(С)БО 10):

- 1) термін: борг належить погашенню після 12 місяців з дати балансу;
- 2) походження: борг виник не в ході нормального операційного циклу.

До довгострокової дебіторської заборгованості відноситься:

- заборгованість орендаря за фінансовою орендою, яка відображається в балансі орендодавця;
- надання позик іншим підприємствам;
- надання позик фізичним особам;
- заборгованість, що виникає при надзвичайних подіях: пожежі, повені, крадіжках тощо.

Бутинець Ф.Ф. поточну дебіторську заборгованість класифікує за трьома напрямками. Дебіторська заборгованість виникає, головним чином, у результаті:

- відвантаження товарів, виконання робіт, надання послуг;
- перерахування грошових коштів як передоплати або авансу постачальникам чи підрядникам;
- перерахування грошових коштів як передоплати або авансу по інших операціях (наприклад сплата авансових внесків або переплата по податках та обов'язкових платежах) [44].

В сучасній господарській практиці виділяють такі види дебіторської заборгованості:

- дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги (забезпечена та незабезпечена векселями);
- дебіторська заборгованість за розрахунками;
- інша дебіторська заборгованість.

В залежності від часу погашення, поточна дебіторська заборгованість класифікується за такими напрямками:

- дебіторська заборгованість, щодо якої існує впевненість у її погашенні боржником;
- щодо якої існує невпевненість у погашенні її боржником;

- щодо якої немає впевненості у погашенні її боржником або строк позовної давності якої закінчився.

Отже, від належної класифікації дебіторської заборгованості, а також від правильно обраних класифікаційних ознак залежатиме не лише порядок обліку взагалі, а й ефективність управління нею.

Слід наголосити, що при наявності різних класифікаційних ознак дебіторської заборгованості, класифікація найчастіше здійснюється за однією певною ознакою в межах рахунків відповідно до єдиного Плану рахунків. Це зумовлено чинним порядком обліку, що має місце в Україні, де дії бухгалтера жорстко регламентовані.

Дебіторська заборгованість, як і інші активи підприємства, не завжди підлягає відображенню в бухгалтерському обліку і фінансовій звітності. Вона може бути відображена в балансі, якщо достовірно визначена її і у майбутньому очікується одержання економічних вигід. Довгострокова дебіторська заборгованість оцінюється і за дисконтованою вартістю майбутніх платежів, що очікуються для погашення заборгованості. Заборгованість за фінансовою орендою відображається в балансі орендодавця в сумі чистих інвестицій в оренду. Методологія обліку і порядок розкриття інформації у фінансовій звітності щодо оренди визначається П(С)БО 14 «Оренда».

Відповідно до принципу обачності, в момент визначення доходу від реалізації, підприємство повинно визнати можливі втрати від неповернення частини боргів покупцями. Величина цих втрат оцінюється на підставі аналізу інформації про фактичні втрати від неповернення боргів за минулі періоди, враховуючи зміни, що відбулися в умовах реалізації продукції у звітному періоді, або, як очікується, відбудуться у наступному періоді. Тобто по сумнівній заборгованості, з метою відображення реальної картини фінансового стану підприємства, створюється резерв сумнівних боргів. Таким чином поточна дебіторська заборгованість за продукцію, товари,

роботи, послуги включається до підсумку балансу за чистою реалізаційною вартістю.

Чиста реалізаційна вартість дебіторської заборгованості - це сума поточної дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги з вирахуванням резерву сумнівних боргів.

Поточна дебіторська заборгованість, не пов'язана з реалізацією продукції, товарів, робіт, послуг (дебіторська заборгованість по розрахунках та інша дебіторська заборгованість), визнана безнадійною, списується з балансу з відображенням витрат в складі інших операційних витрат. По такій заборгованості резерв сумнівних боргів не створюється.

П(С)БО 10 передбачає два варіанта визначення величини сумнівних боргів:

- виходячи з платоспроможності окремих дебіторів;
- на підставі класифікації дебіторської заборгованості за періодами її виникнення з врахуванням досвіду минулих років щодо платоспроможності дебіторів.

При обох способах величина резерву сумнівних боргів визначається як добуток суми дебіторської заборгованості за продукцію на коефіцієнт сумнівності. Різниця у способах полягає лише в тому, які суми дебіторської заборгованості беруть участь у розрахунку і як визначається коефіцієнт сумнівності.

Перший спосіб є методом умовного визначення резерву сумнівних боргів. При визначенні величини резерву сумнівних боргів виходячи із платоспроможності окремих дебіторів, підприємство на дату складання фінансової звітності повинно провести вивчення платоспроможності за кожним дебітором і вивести за ними індивідуальний коефіцієнт сумнівності, за яким потім визначається сума резерву за даною заборгованістю. Підприємство вважається платоспроможним, якщо сума оборотних активів (грошових коштів, дебіторської заборгованості, виробничих запасів) є більшою або дорівнює його зовнішнім зобов'язанням (заборгованості). Про

неплатоспроможність підприємства можуть свідчити відсутність грошей на рахунках в банку, наявність непогашеної в строк кредиторської заборгованості. Сума резервів за кожним дебітором буде становити загальну суму резерву сумнівних боргів за підприємством.

При цьому способі визначення коефіцієнту сумнівності носить досить суб'єктивний характер, оскільки платоспроможність будь-якого дебітора можна визначити тільки приблизно, а точно платоспроможність як така взагалі не вимірюється. Ступінь точності результату залежить від наявності достовірної інформації про дебіторів і від кваліфікації експерта.

За допомогою другого способу розрахунок резерву проводиться на підставі класифікації поточної дебіторської заборгованості за термінами її несплати та аналізу фактичного непогашення за попередні звітні періоди.

Класифікація дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи, послуги здійснюється групуванням дебіторської заборгованості по строках їх непогашення із встановленням коефіцієнту сумнівності для кожної групи. Тобто для створення резерву з допомогою такого методу необхідно проаналізувати заборгованість по покупцях.

Сутність даного способу полягає у тому, що чим більше прострочена дебітором оплата за продукцію, тим більші сумніви є у підприємства щодо оплати цих сум. Коефіцієнт сумнівності, як правило, зростає із збільшенням строків непогашення дебіторської заборгованості.

У П(С)БО 10 зазначається, що коефіцієнт сумнівності встановлюється підприємством виходячи із фактичної суми безнадійної дебіторської заборгованості за продукцію за попередні звітні періоди.

Виключення безнадійної дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги з активів здійснюється з одночасним зменшенням величини резерву сумнівних боргів.

Отже, можна зробити висновок, що оцінка дебіторської заборгованості залежить від моменту, на який вона відбувається, а також від виду та визнання дебіторської заборгованості [52, 54].

1.2 Облік та аналіз поточної дебіторської заборгованості

У ринкових умовах господарювання наявність у підприємства значних розмірів дебіторської заборгованості знижує ліквідність його активів, негативно впливає на фінансову платоспроможність, а також відволікає зайві грошові кошти. Так, за товари, роботи, послуги, які надані покупцю з відстрочкою платежу, підприємство-продавець після закінчення звітного періоду має сплатити податки державі, заробітну плату працівникам, розрахуватися за орендну плату, матеріали тощо. Якщо оплата за надані товари своєчасно не надійшла, підприємство вимушене перетворювати власні високоліквідні активи у грошові кошти з метою здійснення розрахунків щодо зобов'язань та запобігання банкрутства.

Тому належна організація обліку поточної дебіторської заборгованості сприяє ефективному управлінню її розмірами і термінами на підприємстві та посиленню контролю за своєчасним здійсненням розрахунків.

На ефективність діяльності вітчизняного підприємства значною мірою впливають створена організаційна структура, якість підготовки облікової інформації, професійний рівень фахівців, належна оцінка отриманих даних, які обумовлюють прийняття управлінських рішень. Бухгалтер під час ведення обліку і здійснення податкових розрахунків на підприємстві має орієнтуватися у методологічних розбіжностях різних законодавчих баз, які регулюють дві економіко правові системи - обліково-аналітичну та податкову.

Нами проведено огляд економічної літератури та узагальнено інформацію щодо поточної дебіторської заборгованості (табл. 1.1).

Таблиця 1.1 – Пропозиції авторів щодо організації поточної дебіторської заборгованості на підприємстві

Автор	Дослідження та пропозиції різних авторів
Бондаренко О.	Запропоновано методику ефективного управління портфелем дебіторської заборгованості на підприємстві [12]
Акіншина О., Плотніченко І.	Розглянуто механізм списання безнадійної заборгованості за видами та обґрунтовано доцільність застосування такого виду контролю за станом обліку розрахунків з дебіторами, як внутрішній аудит [1]
Нашкерська Г.	Розглянуто практичні аспекти обліку поточної дебіторської заборгованості та формування резерву сумнівних боргів. Метод класифікації сумнівних боргів доцільно застосовувати підприємствам, які мають значну кількість дебіторів, і навпаки – метод формування резерву з врахуванням платоспроможності кожного окремого дебітора краще використовувати тоді, коли кількість дебіторів незначна [44]
Сопко В., Завгородній В.	Пропонують з метою організації обліку поточної дебіторської заборгованості визначити на підприємстві об'єкти заборгованості відповідно до термінів її погашення та згрупувати суб'єкти боргу за видами заборгованості. Зокрема, аналітичний облік доцільно вести за кожним видом заборгованості та окремим підприємством або фізичною особою [45]
Бутинець Ф., Олійник О., Шигун М., Шулепова С.	Запропонували відображати в наказі про облікову політику підприємства такі основні елементи організації обліку поточної дебіторської заборгованості, як: критерії групування заборгованості за строками її надання та непогашення; метод формування резерву сумнівних боргів графіки руху документів, що підтверджують виникнення поточної дебіторської заборгованості; облікові реєстри, в яких фіксують розміри поточної дебіторської заборгованості; процедуру передачі інформації з облікових реєстрів до центральної бухгалтерії та її відображення у звітності [59, 5]
Білик М.	Розглядає економічну сутність поточної дебіторської заборгованості, питання аналізу та внутрішнього контролю, проведення яких може сприяти ефективному управлінню розмірами заборгованості на підприємстві. Пропонує класифікацію заборгованості за шістьма ознаками: способом виникнення, терміном погашення, забезпеченістю, контрагентами, ступенем дотримання фінансової дисципліни, формою погашення [8, 9]
Матицина Н.	Розглядає інструменти фінансової політики управління поточною дебіторською заборгованістю. Визначає її складові, чинники, що впливають на форму дебіторської заборгованості, та перелік первинних документів. [43]

Огляд економічної літератури показав, що незважаючи на ґрунтовні теоретичні та практичні дослідження питань організації обліку, управління розмірами поточної дебіторської заборгованості, зокрема таким її видом, як заборгованість за товари, роботи, послуги, останнім часом поза увагою науковців залишилися практичні розробки процедури організації обліку дебіторської заборгованості загалом, тобто із врахуванням усіх її видів.

Поточна дебіторська заборгованість включає всі вимоги підприємства до інших юридичних і фізичних осіб щодо грошей, товарів чи послуг. Можна визначити два головних види поточної дебіторської заборгованості: товарну і нетоварну (неопераційну).

Операції називаються товарними, якщо йдеться про оплату продукції (яка має натурально-речову форму), робіт та послуг. Тобто товарна дебіторська заборгованість виникає внаслідок звичайної операційної діяльності підприємства, яка може передбачати продаж товарів, виконання робіт та надання послуг.

Розрахунки з покупцями та замовниками належать до товарних відповідно до визначення.

Покупці — це фізичні або юридичні особи, які купують товари (роботи, послуги).

Замовники — це учасники договору, на підставі замовлення яких виготовляється конкретна продукція, надаються послуги, виконуються роботи іншим учасником договору.

Нетоварна (або неопераційна) дебіторська заборгованість виникає від іншої діяльності підприємства (тобто операцій інших, ніж продаж товарів, виконання робіт або надання послуг). Нетоварна дебіторська заборгованість відображається в обліку під відповідними назвами і не входить до складу товарної дебіторської заборгованості.

Для обліку товарної та нетоварної поточної дебіторської заборгованості використовують такі рахунки 3-го класу Плану рахунків бухгалтерського обліку.

- 1) Рахунок 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками» призначається для обліку товарної дебіторської заборгованості. За дебетом відображається продажна вартість реалізованої продукції, товарів, виконаних робіт, наданих послуг, яка включає податок на додану вартість, акцизи та інші податки, збори, що підлягають перерахуванню до бюджету та позабюджетних фондів і включені до вартості реалізації. За кредитом відображається сума платежів, які надійшли на рахунки підприємств. Відображається у звітності: Баланс (ф. № 1), рядок 161.
- 2) Рахунок 37 «Розрахунки з різними дебіторами» призначено для обліку розрахунків за поточною дебіторською заборгованістю з різними дебіторами за авансами виданими, за відшкодування завданих збитків, за позиками членів кредитних спілок та за іншими операціями, строк оплати яких припадає на поточний або наступний господарський рік. За дебетом відображається при виникненні (збільшенні) поточної дебіторської заборгованості. За кредитом відображається погашення чи списання дебіторської заборгованості. Відображається у звітності: Баланс (ф. № 1), рядки 170 - 210.
- 3) Рахунок 38 «Резерв сумнівних боргів» призначений для обліку резервів за сумнівною дебіторською заборгованістю, щодо якої є ризик неповернення. За дебетом відображається списання сумнівної заборгованості. За кредитом — створення резерву сумнівних боргів. Відображається у звітності: Баланс (ф. № 1), рядок 162.

Підставою для здійснення розрахунків із покупцями є договір, в якому визначаються обов'язки сторін щодо виконання умов договору та відповідальність сторін у разі порушення взятих зобов'язань. Крім договорів, обов'язковою умовою відображення операцій у бухгалтерському обліку є наявність первинних документів.

На суми оплати за відвантажену продукцію, виконані роботи та надані послуги підприємство-покупець має отримати від постачальника розрахункові документи, а саме:

а) при розрахунках з вітчизняними покупцями:

1. накладні, рахунки-фактури, рахунки; акти прийнятих робіт, послуг; податкові накладні; товаротранспортні накладні (ТМ-1); товарні накладні (виникнення заборгованості);
2. виписки банку; платіжні доручення, векселі, ВКО, ПКО (погашення заборгованості).

б) при розрахунках з іноземними покупцями:

1. комерційні документи (рахунки-фактури, інвойс); транспортні накладні (СМК — залізнична накладна, авіанакладна, коносамент, товаротранспортна накладна, пакувальні листи); платіжні документи на перерахування сум митних установ; розрахунки бухгалтерії про наявність курсових різниць (виникнення заборгованості);
2. виписки банку; платіжні доручення; заява на акредитив; інкасо; векселі (погашення заборгованості).

Побудова аналітичного обліку має забезпечити отримання даних про заборгованість, строк сплати за якою ще не настав, а також про заборгованість, не сплачену в строк. Аналітичний облік розрахунків із покупцями та замовниками ведеться за кожним покупцем та замовником, за кожним пред'явленим до сплати рахунком.

Поточна дебіторська заборгованість за товари, роботи та послуги виникає, коли підприємство реалізує товари в кредит, тобто з відстроченням платежу.

Для бухгалтерського обліку поточної дебіторської заборгованості використовується рахунок 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками», який має два субрахунки:

361 «Розрахунки з вітчизняними покупцями»;

362 «Розрахунки з іноземними покупцями».

За дебетом рахунка 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками» відображається вартість реалізованої продукції, товарів, виконаних робіт, наданих послуг, яка включає податок на додану вартість, акцизи та інші податки, збори (обов'язкові платежі), що підлягають перерахуванню до бюджетів та позабюджетних фондів і включені до вартості реалізації.

Поточна дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги визнається активом одночасно з визнанням доходу від реалізації продукції, товарів, робіт і послуг.

За кредитом рахунка 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками» відображається погашення дебіторської заборгованості.

Для обліку векселів одержаних використовують:
субрахунок 162 «Довгострокові векселі одержані»;
рахунок 34 «Короткострокові векселі одержані».

На субрахунку 162 «Довгострокові векселі одержані» ведеться облік векселів, одержаних у забезпечення довгострокової дебіторської заборгованості.

На рахунку 34 «Короткострокові векселі одержані» ведеться облік заборгованості покупців, замовників та інших дебіторів за відвантажену продукцію (товари), виконані роботи, надані послуги та за іншими операціями, яка забезпечена векселями.

Рахунок 34 «Короткострокові векселі одержані» має такі субрахунки:

341 «Короткострокові векселі, одержані в національній валюті»;
342 «Короткострокові векселі, одержані в іноземній валюті».

За дебетом рахунка 34 «Короткострокові векселі одержані» відображається отримання векселя за продані товари (роботи, послуги) та за іншими операціями, за кредитом - отримання коштів у погашення векселів, погашення отриманим векселем кредиторської заборгованості, продаж векселя третій стороні тощо.

Аналітичний облік на субрахунку 162 та рахунку 34 ведеться за кожним одержаним векселем.

Розрізняють векселі відсоткові та безвідсоткові.

Відсотковий вексель — це вексель, на якому зазначені сума погашення та відсоток, який буде сплачено векселедержувачу за відстрочення платежу. Доходи за відсотковим векселем нараховують у момент погашення векселя.

Якщо підприємство отримує безвідсотковий вексель, то вартість погашення дорівнює номінальній вартості та вже включає відсотки.

Підприємство може продати вексель, який було отримано у забезпечення поточної дебіторської заборгованості, достроково, до закінчення терміну його сплати.

Продаж отриманих векселів фінансовим установам та банкам називається дисконтуванням векселя.

Продаж векселя дає векселедержувачу можливість раніше отримати гроші за реалізовані товари та утворює умовне зобов'язання перед третьою стороною. Це означає, що векселедержувач бере на себе зобов'язання щодо сплати за векселем третій стороні, якщо векседавець не зможе вчасно його погасити.

Умовні забезпечення обліковуються на забалансовому рахунку 05 «Гарантії та забезпечення надані» й розкриваються підприємством у Примітках до фінансових звітів.

Оперативний контроль за платежами за одержаними векселями ведеться за допомогою картотеки, упорядкованої за строками погашення заборгованості.

Одержані векселі зберігаються підприємством самостійно або передаються на зберігання банку. Векселі, що перебувають на підприємстві, зберігаються в його касі нарівні з готівкою. На всі векселі, що зберігаються на підприємстві, складаються описи, де вказуються назва платника, сума і строк погашення заборгованості за векселем. При погашенні заборгованості, забезпеченої векселями, в опису роблять відповідну помітку і зазначають дату виписки банку або іншого належного документа.

Якщо одержані підприємством векселі здаються на збереження банку, в регістрах аналітичного обліку робиться помітка про відповідний документ, одержаний від банку. Суми винагороди, сплачені банку за послуги зі зберігання векселів, відносяться на рахунок 94 «Інші витрати операційної діяльності».

Бланки векселів є бланками суворої звітності, для їх обліку використовується забалансовий рахунок 08 «Бланки суворого обліку». Аналітичний облік на рахунку ведеться за видами бланків.

У процесі діяльності підприємства виникає поточна дебіторська заборгованість, яка не пов'язана з реалізацією товарів, робіт та послуг. Для розрахунків за поточною дебіторською заборгованістю з різними дебіторами, за авансами виданими, нарахованими доходами, за претензіями та іншими операціями використовується рахунок 37 «Розрахунки з різними дебіторами».

За дебетом рахунка 37 «Розрахунки з різними дебіторами» відображається виникнення дебіторської заборгованості, за кредитом — її погашення чи списання.

Рахунок 37 «Розрахунки з іншими дебіторами» має такі субрахунки:

- 371 «Розрахунки за виданими авансами»;
- 372 «Розрахунки з підзвітними особами»;
- 373 «Розрахунки за нарахованими доходами»;
- 374 «Розрахунки за претензіями»;
- 375 «Розрахунки за відшкодуванням завданих збитків»;
- 376 «Розрахунки за позиками членам кредитних спілок»;
- 377 «Розрахунки з іншими дебіторами».

Аналітичний облік на субрахунках ведеться за кожним дебітором, за видами заборгованості, термінами її виникнення й погашення. Розглянемо особливості обліку на цих субрахунках.

Розрахунки за виданими авансами

Для обліку розрахунків за авансами, виданими іншим підприємствам, використовується субрахунок 371 «Розрахунки за виданими авансами».

За дебетом субрахунку 371 «Розрахунки за виданими авансами» обліковуються суми виданих авансів, а також суми, сплачені за рахунками за виконані роботи за проміжними рахунками.

За кредитом субрахунку 371 обліковуються суми, погашені зарахуваннями при розрахунках за поставлені матеріали, товари, виконані роботи, суми авансів, які повернені постачальниками та підрядниками як невикористані, тощо.

Розрахунки з підзвітними особами

У процесі діяльності підприємства мають місце господарські операції, пов'язані з видачею грошей підзвітним особам. Службовці отримують грошові кошти для різних цілей — закупівлі запасів, матеріалів, товарів, поїздок у відрядження та ін.

Видача під звіт грошових коштів підзвітним особам та строки подання звіту перед підприємством регламентуються Порядком ведення касових операцій у національній валюті України.

Норми відшкодування витрат на відрядження встановлені постановою Кабінету Міністрів України.

Видача готівки проводиться з каси підприємства за умови повного звіту конкретної підзвітної особи за раніше виданими під звіт сумами.

Для обліку підзвітних сум у бухгалтерському обліку використовується рахунок 372 «Розрахунки з підзвітними особами». За дебетом субрахунка обліковуються суми, видані під звіт, за кредитом — суми, які підтверджені у звіті та документами, а також повернені невикористані суми.

Аналітичний облік на субрахунку 372 «Розрахунки з підзвітними особами» ведеться за кожною підзвітною особою та кожним отриманим авансом окремо. Сальдо субрахунка 372 «Розрахунки з підзвітними особами» може бути як дебетовим, так і кредитовим. У Балансі сальдо за субрахунком

відображають розгорнуто: дебетове сальдо — у складі оборотних активів у рядку 210 «Інша поточна дебіторська заборгованість», кредитове сальдо — у складі поточних зобов'язань у рядку 610 «Інші поточні зобов'язання».

Розрахунки за нарахованими доходами

На субрахунку 373 «Розрахунки за нарахованими доходами» ведеться облік нарахованих дивідендів, відсотків, роялті тощо, які підлягають отриманню. За дебетом рахунка відображається нарахування дебіторської заборгованості, за кредитом — її погашення.

Розрахунки за претензіями

Виникнення розрахунків за претензіями на підприємстві пов'язане з нестачею товарів при постачанні, отриманням товарів невідповідної якості, помилковим списанням банком грошових коштів з розрахункового рахунка та ін.

Розрахунки за претензіями обліковуються на субрахунку 374 «Розрахунки за претензіями».

За дебетом субрахунка 374 "Розрахунки за претензіями" відображаються:

- 1) розрахунки за претензіями до постачальників та підрядників, транспортних організацій у разі виявлених розбіжностей цін, тарифів, які було застережено в договорах, помилках у розрахунках;
- 2) розрахунки за претензіями до постачальників матеріалів, товарів щодо якості поставлених запасів, яка не відповідає вимогам договору;
- 3) розрахунки за претензіями щодо нестач при постачанні;
- 4) втрати від простоїв автотранспорту та браку з вини постачальників;
- 5) розрахунки за штрафами, пенями та неустойками, які стягуються з постачальників та замовників за невиконання договірних зобов'язань, у розмірах, обумовлених договором або присуджених арбітражним судом;

- б) розрахунки за претензіями щодо помилково списаних грошових коштів розрахункових рахунків підприємства установами банків;
- 7) розрахунки за претензіями щодо виданих авансів при порушенні умов договорів поставок.

За кредитом субрахунка 374 «Розрахунки за претензіями» відображається списання сум претензій:

- грошових коштів - при зарахуванні претензійних сум;
- витрат - якщо постачальники відмовляються від претензій або суд відхиляє претензії.

Суми претензій, які відхиляються арбітражним судом та не будуть відшкодовані, повертаються на рахунки, з яких вони були списані.

Підставою для записів операцій на субрахунку 374 «Розрахунки за претензіями» є акти приймання вантажів, рішення арбітражних органів, письмове погодження постачальників на задоволення претензій, а також виписки банку на суми, що надійшли в порядку задоволення претензій.

Аналітичний облік розрахунків за претензіями ведеться за кожним дебітором окремо.

Розрахунки за відшкодуванням завданих збитків

Нестачі та збитки на підприємстві можуть бути виявлені в результаті проведення інвентаризації майна, грошових коштів та цінних паперів.

Збитки від нестач, пошкоджень та крадіжок оцінюють згідно з Порядком визначення розміру збитків від розкрадання, нестачі, знищення (псування) матеріальних цінностей, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 22 січня 1996 р. № 116 (зі змінами та доповненнями), а також Законом України «Про визначення збитків, завданих підприємству, установі, організації розкраданням, знищенням (псуванням), недостачею або втратою дорогоцінних металів, дорогоцінного каміння та валютних цінностей», від 6 червня 1995 р. № 217/95-ВР (зі змінами і доповненнями).

Бухгалтерський облік розрахунків за відшкодуванням підприємству завданих збитків у результаті нестач і втрат від псування цінностей, нестач та

розкрадання грошових коштів, якщо винуватця виявлено, здійснюється на субрахунку 375 «Розрахунки за відшкодуванням завданих збитків». За дебетом цього субрахунка відображаються суми виявлених нестач, а за кредитом — списання цих сум.

Одночасно суми невідшкодованих нестач обліковуються на забалансовому субрахунку 072 «Невідшкодовані нестачі і втрати від псування цінностей», на якому ведеться аналітичний облік за кожним боржником окремо.

Після встановлення конкретних винуватців суми списуються із забалансового субрахунка.

Аналітичний облік розрахунків за відшкодуванням завданих збитків ведеться за кожним дебітором окремо.

Розрахунки з іншими дебіторами

На субрахунку 377 «Розрахунки з іншими дебіторами» ведеться облік дебіторської заборгованості, яку не було відображено на інших рахунках та субрахунках, а саме: усі види розрахунків з працівниками (крім розрахунків з оплати праці та з підзвітними особами), розрахунки за орендними операціями, розрахунки, пов'язані зі здійсненням спільної діяльності, розрахунки з реалізації необоротних активів та запасів (крім реалізації, пов'язаної з основною діяльністю) та інші розрахунки.

За дебетом субрахунка 377 «Розрахунки з іншими дебіторами» відображається виникнення дебіторської заборгованості, за кредитом - її погашення чи списання.

Поточна дебіторська заборгованість відображається в Балансі у складі оборотних активів.

Резерв сумнівних боргів

Облік резервів за сумнівною дебіторською заборгованістю, щодо якої існує ризик неповернення, ведеться на рахунку 38 «Резерв сумнівних боргів». Даний рахунок є контрактивним, балансовим, регулюючим і застосовується для уточнення оцінки поточної дебіторської заборгованості.

За кредитом рахунку 38 «Резерв сумнівних боргів» у кореспонденції з рахунками обліку витрат відображається створення резерву сумнівних боргів, за дебетом у кореспонденції з рахунками обліку дебіторської заборгованості - списання сумнівної заборгованості, та в кореспонденції з рахунками обліку доходів - зменшення нарахованого резерву. Рахунок не закривається в кінці звітного періоду, його сальдо є сумою потенційної безнадійної дебіторської заборгованості.

Отже, організація обліку поточної дебіторської заборгованості на підприємстві має важливе значення, оскільки сприяє упорядкуванню інформації, прозорості та достовірності даних із розрахункових операцій за борговими правами (з дебіторами). Таким чином, керівнику підприємства, з метою отримання повної та оперативної інформації щодо різних видів дебіторської заборгованості, які складають значну частку у структурі оборотних коштів, доцільно забезпечити організацію цієї ділянки обліку із залученням відповідних фахівців.

Невід'ємною складовою в управлінні поточною дебіторською заборгованістю є аналіз заборгованості. Основним завданням аналізу можна виділити: оцінку рівня і складу поточної дебіторської заборгованості підприємства, а також ефективність інвестування в неї фінансових коштів.

Аналіз дебіторської заборгованості проводиться за даними розділу II активу балансу і даними приміток до фінансової звітності. Вчені виділяють декілька етапів аналізу дебіторської заборгованості.

На першому етапі аналізу оцінюється рівень поточної дебіторської заборгованості підприємства і його динаміку в попередньому періоді. Перш за все визначають, які зміни відбулися в складі та структурі дебіторської заборгованості на кінець звітного періоду порівняно з базисним, а також у питомій вазі дебіторської заборгованості щодо загальної суми поточних активів. Доцільно визначити темпи зростання дебіторської заборгованості і порівняти її з минулими періодами [45, 13].

На рівень поточної дебіторської заборгованості впливають наступні фактори: вид продукції; місткість ринку; ступінь насиченості ринку даною продукцією; прийнята на підприємстві схема розрахунків тощо.

Після загального ознайомлення із структурою поточної дебіторської заборгованості необхідно дати оцінку щодо реальної її вартості, вірогідності повернення, оскільки не вся заборгованість може бути стягнена з дебіторів.

Вірогідність повернення поточної дебіторської заборгованості визначається за досвідом минулих років з врахуванням зміни умов господарювання, що мали місце за поточний період, оскільки минулий досвід може бути неадекватною мірою майбутніх збитків.

З цієї причини розрахунок відсотка неповернення боргів проводиться в динаміці. Але цей відсоток не можна механічно переносити на аналізований період. Необхідно врахувати, що з часом має місце тенденція його зростання. Тому в ході аналізу доцільно визначити :

- який відсоток неповернення поточної дебіторської заборгованості припадає на одного або кількох основних боржників (характеризує концентрацію неповернення заборгованості);
- вплив несплати боргів одним із основних боржників на фінансовий стан підприємства;
- який розподіл поточної дебіторської заборгованості за термінами її утворення [42].

На другому етапі аналізу визначається середній період інкасації поточної дебіторської заборгованості і кількість її обертів за період, що аналізується. Ці показники характеризують швидкість, з якою заборгованість перетворюється в кошти, тобто ліквідність і оборотність сум в розрахунках з дебіторами. При визначенні показників оборотності до уваги беруться лише ті суми по дебіторах – покупцях (замовниках), що мають пряме відношення до обсягів реалізації продукції (виконання робіт, надання послуг) [54].

Швидкість обороту характеризується коефіцієнтом оборотності дебіторської заборгованості. Він показує, скільки разів заборгованість

утворюється і надходить підприємству за період, що аналізується, або скільки разів протягом аналізованого періоду обсяги надходження від реалізації можуть вмістити в собі середній залишок боргових прав. Даний показник визначає ефективність кредитного контролю з боку підприємства. [61].

Середній період інкасації поточної дебіторської заборгованості характеризує її роль в фактичній тривалості фінансового і загального операційного циклу підприємства. Він характеризує тривалість періоду погашення дебіторської заборгованості, є середньою кількістю днів перебування коштів у дебіторській заборгованості[59].

Фактичну тривалість обороту поточної дебіторської заборгованості, або термін інкасування, можна порівняти із середньо галузевими показниками та з періодом оборотності, передбаченим умовами договорів. Таке порівняння дає можливість оцінити ступінь своєчасності платежів покупцями.

Крім середнього періоду інкасації, методологія аналізу поточної дебіторської заборгованості передбачає можливість визначення коефіцієнтів інкасації, які виражають відсоток очікуваних грошових надходжень від продажів у відповідному інтервалі часу від моменту реалізації. Визначити значення коефіцієнтів інкасації можна на основі аналізу грошових надходжень (погашення дебіторської заборгованості) минулих періодів, що передбачає використання даних бухгалтерського обліку, що не наводяться у фінансовій звітності підприємств.

Також важливо дати оцінку якості поточної дебіторської заборгованості. Під якістю поточної дебіторської заборгованості слід розуміти вірогідність одержання цієї заборгованості в повній сумі. Показниками цієї ймовірності є розподіл заборгованості за терміном утворення, а також рівень простроченої і сумнівної заборгованості в загальній сумі.

Якість поточної дебіторської заборгованості визначає її оборотність: чим краще якість дебіторської заборгованості, тим вище її ліквідність і ефективніше використання оборотних активів підприємства.

Отже, третій етап аналізу оцінює склад поточної дебіторської заборгованості підприємства за окремими її «віковими групами», тобто по відповідним періодам її інкасації. Наявність такої інформації за тривалий період інкасації дозволяє виявити як загальні тенденції розрахункової дисципліни, так і конкретних покупців, які найчастіше потрапляють у число ненадійних платників.

На четвертому етапі аналізу докладно розглядається склад простроченої дебіторської заборгованості, виділяють сумнівну та безнадійну заборгованість. В процесі цього аналізу використовується наступні показники :

- коефіцієнт простроченої дебіторської заборгованості;
- середній «вік» простроченої (сумнівної, безнадійної) дебіторської заборгованості.

На п'ятому етапі аналізу визначають ефект, отриманий від інвестування засобів в дебіторську заборгованість. З цією метою суму порівнюють суму додаткового прибутку, отриманого від збільшення об'єму реалізації продукції за рахунок наданого кредиту, із сумою додаткових витрат з оформлення кредиту і інкасації боргу, а також прямих фінансових витрат від безповоротного боргу покупців.

Розмір поточної дебіторської заборгованості визначається багатьма факторами, які поділяються на зовнішні та внутрішні.

До зовнішніх факторів належать:

- стан розрахунків в країні;
- рівень інфляції;
- вид продукції;
- обсяг ринку та рівень його насиченості.

Зовнішні фактори практично не залежать від діяльності підприємств і

обмежити їх вплив досить складно. Внутрішні фактори залежать від того, наскільки фінансовий менеджер володіє навичками управління дебіторською заборгованістю.

До внутрішніх факторів відносять:

- кредитна політика підприємства;
- професіоналізм фінансового менеджера, який займається управлінням дебіторською заборгованістю;
- види розрахунків;
- стан контролю за дебіторською заборгованістю.

Отже, завдяки аналізу поточної дебіторської заборгованості підприємства, а також складеного прогнозу її стану керівники приймають рішення щодо управління поточною дебіторською заборгованістю, стратегії кредитної політики підприємства, основною складовою якої є стандарти кредитоспроможності.

1.3 Інвентаризація поточної дебіторської заборгованості

Згідно ст. 10 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.99р. № 996 – XIV, для забезпечення достовірності даних у річній фінансовій звітності підприємства зобов'язані проводити інвентаризацію активів і зобов'язань.

Інвентаризація поточної дебіторської заборгованості полягає у виявленні за відповідними документами її залишків і ретельній перевірці обґрунтованості сум, які обліковуються на рахунках. Члени інвентаризаційної комісії встановлюють терміни виникнення даної дебіторської заборгованості, її реальність, осіб, винних у пропущенні термінів позовної давності, перевіряють вжиті заходи зі стягнення заборгованості.

Перед інвентаризацією поточної дебіторської заборгованості, також під час її проведення підприємству необхідно здійснити такі дії:

- усім дебіторам підприємства - кредитори повинні передати виписки про їх заборгованість, які пред'являються інвентаризаційній комісії для підтвердження заборгованості. Підприємства - дебітори зобов'язані протягом десяти днів з дня отримання виписок підтвердити заборгованість або заявити свої заперечення;
- на суми заборгованості постачальників із невідфактурованих поставок після їх перевірки бухгалтерія повинна зажадати від постачальників розрахунково-платіжні документи. Постачальники зобов'язані надати покупцям такі документи або повідомити про причини їх ненадання чи про відсутність такої заборгованості;
- на рахунках обліку розрахунків з покупцями і замовниками, постачальниками й підрядчиками, іншими дебіторами й кредиторами повинні залишатися лише погоджені суми. В окремих випадках, коли до кінця звітного періоду розбіжності не усунені або залишились не з'ясованими, розрахунки з дебіторами й кредиторами відображаються кожною стороною у своєму балансі в сумах, що впливають із записів у бухгалтерському обліку і визнаються нею правильними. Зацікавлена сторона зобов'язана передати матеріали про розбіжності відповідним органам для винесення рішення;
- суми за розрахунками з установами банків, фінансовими й податковими органами мають бути погоджені з ними. Залишення в обліку неврегульованих сум за цими розрахунками не допускається;
- до акта інвентаризації розрахунків додається довідка про дебіторську й заборгованість, щодо якої термін позовної давності минув, із зазначенням осіб, винних у цьому, а також назви й адреси дебіторів, суми, причини, дати і підстави виникнення заборгованості.

На рахунках обліку розрахунків із дебіторами повинні залишатися виключно узгоджені суми, відображення в обліку неврегульованих сум не допускається. Реальність даних бухгалтерського обліку про стан розрахунків підтверджується актами звірки.

При інвентаризації стану розрахунків із працівниками підприємства перевіряються звіти підзвітних осіб за виданими авансами із врахуванням їх цільового призначення; виявляються невикрадені суми заробітної плати, які підлягають депонуванню, а також суми та причини виникнення перевиплат працівникам; обґрунтованість відображеної в бухгалтерському обліку заборгованості за недостачами та крадіжками.

Особливу увагу інвентаризаційна комісія приділяє перевірці дат виникнення і строків погашення поточної дебіторської заборгованості, простроченій заборгованості, а також оцінці поточної дебіторської заборгованості.

Результати інвентаризації розрахунків оформляються актом інвентаризації розрахунків з покупцями постачальниками та іншими дебіторами та кредиторами за типовою формою № інв-17, затвердженою постановою Держкомстату СРСР від 28.12.89 р. № 241 (далі — типова форма № інв-17), яка складається в одному примірнику, підписується членами інвентаризаційної комісії та передається до бухгалтерії. У разі коли за результатами інвентаризації виявлено дебіторську за якою минув термін позовної давності, до акта інвентаризації додається довідка, в якій зазначаються особи, винні в пропущенні терміну позовної давності поточної дебіторської заборгованості, а також назви та адреси дебіторів, суми, причини, дати та підстави виникнення заборгованості.

У разі якщо встановлений Цивільним кодексом термін (три роки) позовної давності закінчився, відповідно до чинного порядку, дебіторська заборгованість підлягає списанню. При цьому, відповідно до П(С)БО 10, підприємствам дозволено створювати резерв сумнівних боргів, за рахунок

якого списується з балансу безнадійна дебіторська заборгованість, яка стосується розрахунків із покупцями продукції, товарів, робіт (послуг).

Поточна дебіторська заборгованість належить до активів підприємства та включається до підсумку балансу за чистою реалізаційною вартістю, згідно п. 7 П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість». Оскільки чистою реалізаційною вартістю дебіторської заборгованості є сума поточної дебіторської заборгованості за вирахуванням резерву сумнівних боргів (згідно п. 4 П(С)БО 10), то для визначення чистої реалізаційної вартості на дату балансу обчислюється величина резерву сумнівних боргів.

При цьому підприємству слід визначити сумнівну та безнадійну дебіторську заборгованість. Нагадаємо, що згідно з пунктом 4 П(С)БО 10:

- сумнівною заборгованістю визнається поточна дебіторська заборгованість, щодо якої існує невпевненість в її погашенні дебітором;
- безнадійною дебіторською заборгованістю вважається поточна дебіторська заборгованість, щодо якої існує впевненість в її неповерненні дебітором або за якою минув термін позовної давності.

Отже, у разі визнання дебіторської заборгованості безнадійною її сума списується з рахунків 36, 37, а сумнівна заборгованість продовжує обліковуватися у складі дебіторської заборгованості підприємства (рахунки 36, 37), і щодо неї необхідно нарахувати резерв сумнівних боргів.

Отже, інвентаризація поточної дебіторської заборгованості на підприємстві забезпечує достовірність даних у річній фінансовій звітності. Невиконання вимог може мати негативні наслідки для конкретної юридичної особи. Один з них - невизнання перевіряючими органами або аудиторами результатів обов'язкової інвентаризації, проведеної без дотримання вимог чинного законодавства. Що, своєю чергою, може призвести до невизнання річного балансу підприємства.

РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ ПОТОЧНОЇ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗОБОРГОВАНOSTІ НА ПРИКЛАДІ ТОВ КВП «Укрторгбудматеріали»

2.1 Аналіз фінансово – господарської діяльності підприємства

Товариство з обмеженою відповідальністю Гадяцьке комерційно – виробниче підприємство «Укрторгбудматеріали» створене шляхом приватизації ТОВ «Укрторгбудматеріали», яке було засноване відповідно до наказу регіонального відділення Фонду державного майна України від 22 червня 1998 року № 990 шляхом перетворення Державного інституту у Товариство з обмеженою відповідальністю «Укрторгбудматеріали», відповідно до Законів України «Про особливості приватизації майна» від 10 липня 1996 року №290/96-ВР і «Про приватизацію державного майна» №89/97-ВР від 19 лютого 1997 року (свідоцтво про державну перереєстрацію від 24 червня 1998 року №00372), та є його правонаступником. Місцезнаходження Товариства: Україна, м. Гадяч, Полтавська обл., вул. Вокзальна, 2.

Основною метою діяльності Товариства є задоволення суспільних потреб в продукції, роботах та послугах; об'єднання фінансових, інтелектуальних, фізичних ресурсів для проведення виробничої та комерційної діяльності для розвитку економіки України, одержання прибутку та забезпечення соціального та економічного добробуту акціонерів та працівників Товариства.

Предметом діяльності Товариства є:

- будівництво нових, розширення, реконструкція та технічне переозброєння, підприємств, окремих цехів і дільниць по виготовленню, ремонту та обслуговуванню сільськогосподарської,

шляхової, будівельної та автотракторної техніки; паливно-заправних станцій; об'єктів хімізації сільського господарства; баз та складів різного призначення, підприємств по виготовленню машин та обладнання для переробки сільськогосподарської продукції та технологічного проектування підприємств по переробці сільськогосподарської продукції; типових та експериментальних проектів;

- здійснення експертизи проектів, техніко-економічних обґрунтувань, а також проектів нормативних документів;
- проектування зовнішніх газопроводів високого, середнього, низького тиску і споруд на них, внутрішнього газопостачання будівель і споруд промислового, культурно-побутового та житлового і громадського призначення;
- виконання перевірочних розрахунків діючих схем газопостачання з видачею рекомендацій по їх реконструкції;
- розробку проектів на будівництво, реконструкцію, технічне переобладнання: котельних, теплових мереж, водопровідних, каналізаційних споруд і мереж, виробничих та експлуатаційних баз різного призначення та інших об'єктів комунального господарства, електричних мереж, електроустаткування та освітлення мереж, автоматизації процесів виробництв пожежно-охоронної сигналізації;
- розробку технічної документації по складанню державних актів на право власності на землю і право постійного користування землею (а також на умовах оренди);
- поновлення планово-картографічних матеріалів та зйомок минулих років;
- проведення робіт по проектуванню водозаборів підземної води, бурінню експлуатаційних свердловин на воду, ремонт та монтаж свердловин;

- експертну оцінку та дооцінку нерухомості (земель, будівель, споруд);
- експертну оцінку обладнання, сільгосптехніки та транспортних засобів;
- створення та розповсюдження наукової, технічної і ділової інформації та документації;
- навчання, консультування та надання інших послуг у сфері спеціалізації Товариства;
- розробку та розповсюдження своєї та набутої програмної продукції різного призначення;
- надання послуг з оренди нежилых та жилих приміщень, у тому числі з правом суборенди;
- надання послуг з оренди майна, у тому числі з правом суборенди;
- надання послуг з оренди землі, що належить Товариству на праві власності або на праві, тимчасового користування, у тому числі з правом суборенди;
- типографські послуги, редакційно-видавнича діяльність;
- представницькі, агентські та посередницькі послуги;
- надання транспортних послуг по перевезенню вантажів на Україні і за її межами автомобільним транспортом;
- міжнародне перевезення пасажирів і вантажів автомобільним транспортом;
- надання послугу сфері технічного обслуговування автомобілів, тракторів та сільгосптехніки;
- будівництво об'єктів промислово-виробничого та соціально-культурного призначення;
- ремонтні та реставраційні роботи;
- виконання будівельних, проектних, ремонтних, оздоблюваних, монтажних та сантехнічних робіт.

- оптова та роздрібна торгівля продовольчими та непродовольчими товарами;
- торговельно-закупівельна діяльність на базі власних та орендованих торговельних площ;
- оптова та роздрібна торгівля алкогольними напоями та тютюновими виробами;
- оптова, роздрібна та комісійна торгівля транспортними засобами, запасними та комплектуючими частинами до них, обладнанням, приладами, інструментами для технічного обслуговування транспортних засобів;
- оптова та роздрібна торгівля нафтопродуктами, паливно-мастильними матеріалами;
- виробництво будівельних матеріалів;
- організація навчання та підготовка фахівців в рамках відповідних шкіл, семінарів, конференцій;
- проведення аукціонів, виставок, семінарів;
- зовнішньоекономічна діяльність.

Товариство отримує у встановленому порядку ліцензії на здійснення окремих видів господарської діяльності, якщо цього вимагає законодавство України.

Товариство з обмеженою відповідальністю Гадяцьке комерційно – виробниче підприємство «Укрторгбудматеріали» є юридичною особою - акціонерним товариством, та діє на основі положень Цивільного кодексу України, Законів України «Про господарські товариства», «Про власність», «Про зовнішньоекономічну діяльність», та інших законів України, цього Статуту.

Підприємство набуло прав юридичної особи з дати його державної перереєстрації згідно з чинним законодавством України, має самостійний баланс, печатку зі своєю назвою, бланки, товарний знак, розрахункові (поточні) та інші рахунки в банківських установах України.

Товариство крім основної печатки, у відповідності до діючого законодавства України, може мати додаткові печатки, якщо в діяльності товариства недостатньо використання однієї печатки, а також прості круглі печатки та різні штампи.

Джерелом інформації для аналізу фінансового стану ТОВ КВП «Укрторгбудматеріали» є баланс підприємства (форма №1), дані форми №2 «Звіт про фінансові результати». Ми будемо використовувати дані фінансової звітності за період з 2005 по 2007 рік.

Успішне використання виробничої програми залежить від забезпеченості підприємства фондами та правильного й раціонального використання. Розглянемо склад і структуру основних фондів, які наведені у таблиці 2.1.

Таблиця 2.1 – Наявність, склад та структура основних фондів на ТОВ КВП «Укрторгбудматеріали»

Найменування основних фондів	Роки			Середньо-річний абс. приріст
	2005	2006	2007	
	тис. грн	тис. грн.	тис. грн	тис. грн
1	2	3	4	5
Виробничі основні фонди основного виду діяльності у т. ч.:				
- будівлі	1266691	6955666	709516	-557175
- споруди	199269	253473	254687	+55418
- машини і обладнання	30054	23009	23500	-6554
- транспортні засоби	648983	306050	304984	-343999
- інструменти	9809	10887	11013	+1204
- інші основні фонди	5562	4510	337	-5225
	25447	43996	60241	+34794

Продовження таблиці 2.1

1	2	3	4	5
Виробничі основні фонди інших галузей	24957	21487	22371	-2586
Невиробничі основні фонди	126418	99931	50594	-75824
Всього основних фондів	1418066	816984	782481	-635585

Проаналізувавши структуру основних фондів в динаміці за 3 роки, можна констатувати, що первісна вартість виробничих основних фондів основного виду діяльності в 2007 р порівняно з 2005 р зменшилась на 557175 тис. грн. Це відбулося за рахунок того що в 2005 р підприємство передало основні фонди дочірньому підприємству, як внесок до статутного фонду. Але в загальній структурі виробничі основні фонди основного виду діяльності займають незмінну позицію – 90%. Питома вага будівель в 2007 р. в порівнянні з 2005 р. збільшилась на 55418 тис грн. Це відбулося за рахунок здачі в експлуатацію в 2005 році складських приміщень. Вартість інших виробничих фондів збільшилась на 34794 тис. грн., невиробничих основних фондів зменшилась на 75824 тис грн. Зменшення вартості основних фондів цієї групи відбулось за рахунок передачі житла згідно рішення на баланс міськвиконкому. Загальна вартість основних фондів підприємства в 2005 р становила 1418066 тис грн., а в 2007 – 782481 тис. грн. Тобто протягом 3-х років відбулося зменшення основних фондів на 635585 тис грн., в основному за рахунок зменшення виробничих основних фондів основного виду діяльності і невиробничих основних фондів.

Платоспроможність підприємства характеризується його можливостями здійснювати поточні платежі і виконувати своєчасно зобов'язання.

Аналіз платоспроможності (фінансової стійкості) підприємства здійснюється шляхом розрахунку таких показників: коефіцієнта платоспроможності (автономії), коефіцієнта фінансування, коефіцієнта забезпеченості власними оборотними засобами, коефіцієнта маневреності власного капіталу.

Розрахунки показників платоспроможності (фінансової стійкості) наведено в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2 – Показники платоспроможності ТОВ КВП «Укрторгбудматеріали»

Показники	Роки		
	2005	2006	2007
Коефіцієнт платоспроможності (автономії)	0,59	0,64	0,55
Коефіцієнт фінансування	0,70	0,57	0,82
Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами	1,38	2,17	0,89
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,47	0,42	0,37
Власний оборотний капітал, тис. грн.	457274	413826	315955

Коефіцієнт платоспроможності розраховується як відношення власного капіталу підприємства до підсумку балансу підприємства і показує питому вагу власного капіталу в загальній сумі коштів, авансованих у його діяльність. Порівнявши аналіз платоспроможності (фінансової стійкості) робимо висновок, що питома вага власного капіталу в загальній сумі коштів,

авансованих у діяльність підприємства збільшилася у 2006 році в порівнянні з 2005 на 5%, і зменшилася на 9% у 2007 році в порівнянні з 2006 роком. Але в цілому показник є більшим за нормативне значення, це свідчить про те, що ТОВ КВП «Укрторгбудматеріали» залишається платоспроможним.

Коефіцієнт фінансування розраховується як співвідношення залучених та власних коштів і характеризує залежність підприємства від залучених коштів. Коефіцієнт фінансування зростає в 2007 році в порівнянні з 2005 роком на 12%, тобто підприємство все більш залежить від залучених коштів.

Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами розраховується як відношення величини чистого оборотного капіталу до величини оборотних активів і показує забезпеченість підприємства власними оборотними коштами. Згідно розрахунку коефіцієнта забезпеченості власними оборотними коштами можна зробити висновок, що підприємство ТОВ КВП «Укрторгбудматеріали» має власні оборотні кошти в достатній кількості.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу показує, яка частина власного капіталу використовується для фінансування поточної діяльності, тобто вкладена в оборотні засоби, а яка капіталізована. Коефіцієнт маневреності власного капіталу розраховується як відношення чистого оборотного капіталу до власного капіталу.

У порівнянні з 2005 ТОВ КВП «Укрторгбудматеріали» зменшило в 2007 році частину власного капіталу на 10 %, використовуваного для фінансування поточної діяльності.

Аналіз ліквідності підприємства здійснюється за даними балансу та дозволяє визначити спроможність підприємства сплачувати свої поточні зобов'язання. Цей аналіз здійснюється шляхом розрахунку таких показників (коефіцієнтів): коефіцієнт покриття, коефіцієнт швидкої ліквідності, коефіцієнт абсолютної ліквідності. Розрахунки аналізу ліквідності даного підприємства наведені в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3 – Показники ліквідності ТОВ КВП «Укрторгбудматеріали»

Показники	Роки		
	2005	2006	2007
Коефіцієнт покриття	2,38	3,17	1,89
Коефіцієнт швидкої ліквідності	1,05	1,09	0,51
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,24	0,22	0,021

Коефіцієнт покриття – це найбільш загальний показник ліквідності. Він розраховується як відношення оборотних активів до поточних зобов'язань підприємства та показує достатність ресурсів підприємства, які можуть бути використані для погашення його поточних зобов'язань.

Коефіцієнт швидкої ліквідності розраховується, як відношення найбільш ліквідних оборотних коштів (грошових коштів та їх еквівалентів, поточних фінансових інвестицій та дебіторської заборгованості) до поточних зобов'язань підприємства. Він відображає платіжні можливості підприємства щодо сплати поточних зобов'язань за умови своєчасного проведення розрахунків з дебіторами. Коефіцієнт швидкої ліквідності показує, яка частина поточних зобов'язань може бути погашена не тільки за рахунок грошових коштів, але і за рахунок очікуваних фінансових надходжень.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності обчислюється як відношення грошових коштів та їх еквівалентів і поточних фінансових інвестицій до поточних зобов'язань. Коефіцієнт абсолютної ліквідності показує, яка частина боргів підприємства може бути сплачена негайно.

Із розрахованих вище коефіцієнтів можна зробити висновок, що підприємство має достатньо ресурсів, які можуть бути використані для погашення його поточних зобов'язань. Але платіжні можливості підприємства, щодо сплати поточних зобов'язань за умов своєчасного

проведення розрахунків з дебіторами значно зменшилися у 2007 році в порівнянні з 2005 і 2006, оскільки значення всіх коефіцієнтів суттєво зменшилось.

Розрахований коефіцієнт абсолютної ліквідності показує, що в 2007 в порівнянні з попередніми зменшується відсоток боргу, який підприємство може сплатити негайно. Так якщо в 2005 р. сума коштів, які підприємство могло списати негайно становила 24%, то вже в 2007р. – лише 21%.

Аналіз ділової активності дозволяє проаналізувати ефективність основної діяльності підприємства, що характеризується швидкістю обертання фінансових ресурсів підприємства. Цей аналіз здійснюється за допомогою наступних коефіцієнтів: коефіцієнта оборотності активів, коефіцієнта оборотності дебіторської заборгованості, коефіцієнта оборотності кредиторської заборгованості, коефіцієнта оборотності матеріальних запасів, коефіцієнта оборотності основних засобів та коефіцієнта оборотності власного капіталу (див. табл. 2.4).

Коефіцієнт оборотності активів обчислюється як відношення чистої виручки від реалізації продукції (робіт, послуг) до середньої величини підсумку балансу підприємства і характеризує ефективність використання підприємством усіх наявних ресурсів, незалежно від джерел їхнього залучення.

Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості розраховується як відношення чистої виручки від реалізації продукції (робіт, послуг) до середньорічної величини кредиторської заборгованості і показує швидкість обертання кредиторської заборгованості підприємства за період, що аналізується, розширення або зменшення комерційного кредиту, що надається підприємству.

Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості розраховується як відношення чистої виручки від реалізації продукції (робіт, послуг) до середньої величини дебіторської заборгованості і показує швидкість

обертання дебіторської заборгованості підприємства за період, що аналізується, розширення або зниження комерційного кредиту, що надається підприємством.

Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів розраховується як відношення собівартості реалізованої продукції до середньорічної вартості матеріальних запасів і характеризує швидкість реалізації товарно-матеріальних запасів підприємства.

Коефіцієнт оборотності основних засобів розраховується як відношення чистої виручки від реалізації продукції (робіт, послуг) до середньорічної вартості основних засобів. Він показує ефективність використання основних засобів підприємства.

Коефіцієнт оборотності власного капіталу розраховується як відношення чистої виручки від реалізації продукції (робіт, послуг) до середньорічної величини власного капіталу підприємства і показує ефективність використання власного капіталу підприємства.

З аналізу показників ділової активності на ТОВ КВП «Укрторгбудматеріали» наведених в таблиці 2.4 можна зробити висновок про те, що ефективність використання підприємством усіх своїх наявних ресурсів, незалежно від джерел їх залучення, у 2007 році зросла швидкість обертання кредиторської заборгованості, спостерігається розширення комерційного кредиту, що надається підприємством. Також слід відмітити збільшення дебіторської заборгованості.

У 2005 – 2007 роках можна відмітити зменшення швидкості реалізації матеріальних запасів, та збільшення ефективності використання основних фондів, та збільшення ефективності використання власного капіталу.

Практично всі показники оборотності на протязі аналізованого періоду зросли, що свідчить про посилення ділової активності підприємства. Так оборотності активів зріс на 0,27, порівняно з показниками 2005 року.

Таблиця 2.4 – Показники ділової активності підприємства ТОВ КВП «Укрторгбудматеріали»

Показники	Роки		
	2005	2006	2007
Коефіцієнт оборотності активів	0,40	0,46	0,67
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	10,37	10,91	47,51
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	14,8	30,34	40,72
Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів	3,85	3,97	3,07
Коефіцієнт оборотності основних засобів	0,56	0,66	0,92
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	0,68	0,74	1,15

Суттєво зріс показник оборотності кредиторської заборгованості, більш ніж в 4,5 рази за аналізує мий період.

Аналіз рентабельності підприємства дозволяє визначити ефективність вкладення коштів у підприємство та раціонального їх використання.

Аналіз рентабельності підприємства здійснюється шляхом розрахунку таких показників: коефіцієнта рентабельності активів, коефіцієнта

рентабельності власного капіталу, коефіцієнта рентабельності фінансової діяльності.

Коефіцієнт рентабельності активів розраховується як відношення чистого прибутку підприємства до середньорічної вартості активів і характеризує ефективність використання активів підприємства.

Коефіцієнт рентабельності власного капіталу розраховується як відношення чистого прибутку підприємства до середньорічної вартості власного капіталу і характеризує ефективність вкладення коштів до даного підприємства.

Коефіцієнт рентабельності фінансової діяльності розраховується як відношення чистого прибутку підприємства до чистої виручки від реалізації продукції (робіт, послуг) і характеризує ефективність господарської діяльності підприємства.

Показники рентабельності наведені у таблиці 2.5.

Таблиця 2.5 – Показники рентабельності ТОВ КВП «Укрторгбудматеріали»

Показники	Роки		
	2005	2006	2007
Коефіцієнт рентабельності активів	0,02	(0,003)	(0,06)
Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	0,04	(0,005)	(0,10)
Коефіцієнт рентабельності фінансової діяльності	0,06	0,007	0,088

За підприємством спостерігається більш ефективне використання активів у 2007 році в порівнянні з 2005 роком. Також відбувається зменшення ефективності вкладення коштів до даного підприємства в 2007 році ніж 2005 – 2006 роках, а ефективність господарської діяльності у 2006 році менша ніж у 2005, а у 2007 більша ніж у 2005 році.

Отже, проаналізувавши фінансово – економічний стан ТОВ КВП «Укрторгбудматеріали» за три роки можна зробити висновок:

- підприємство нарощує обсяги виробництва та реалізації продукції, про що свідчить зростання доходу від її реалізації;
- майновий стан підприємства є задовільним;
- підприємство є ліквідним та фінансово стійким, а його ділова активність характеризується як ефективна;
- основна діяльність товариства є прибутковою на протязі всіх трьох років.

2.2 Організація первинного та синтетичного обліку поточної дебіторської заборгованості на ТОВ КВП «Укрторгбудматеріали»

Облік операцій поточної дебіторській заборгованості здійснюється на підставі господарських договорів та первинних документів, що засвідчують факт здійснення господарської операції.

Всі розрахунки, які здійснюються на підставі укладених договорів, відносяться до розрахунків з комерційних операцій, в результаті яких ТОВ КВП «Укрторгбудматеріали» та його партнери очікують одержати прибуток. Крім цих розрахунків, підприємство здійснює операції не комерційного

характеру без укладання договорів, на які не поширюється дія строків позовної давності.

Оскільки підприємство реалізує свою продукцію як на території України, так і за її межами, то перелік первинних документів залежить не лише від форми здійснення розрахунків, а й від покупця. Так, під час розрахунків з вітчизняними покупцями та замовниками при виникненні поточної дебіторської заборгованості використовуються:

- накладні, рахунки, рахунки – фактури, акти прийнятих робіт, послуг, податкові накладні, товаро – транспортні накладні (ТМ - 1), товарні накладні (при виникненні заборгованості);
- виписки банку, платіжні доручення, векселі, ВКО, ПКО (при погашенні заборгованості).

З іноземними покупцями:

- комерційні документи (рахунки – фактури, інвойс), транспортні накладні (залізнична накладна, авіанакладна, коносамент, товаротransпортна накладна, пакувальні листи), платіжні документи на перерахування сум митних установ, розрахунки бухгалтерії про наявність курсових різниць (при виникненні заборгованості);
- виписки банку, платіжні доручення, заява на акредитив, інкасо, векселі (при погашенні заборгованості).

При відображенні погашення дебіторської заборгованості – виписки банку, векселі та ПКО (з вітчизняними покупцями). Аналітичний облік розрахунків з покупцями та замовниками з експортно-імпортних операцій відображає суми розрахунку в іноземній валюті, її суму в грошовій одиниці, яка діє на території України, суми по строкам платежу. Ведуть аналітичний облік по країнам, покупцям чи номерам контрактів.

Що стосується обліку розрахунків з підзвітними особами, то направлення працівників підприємства у відрядження здійснюється керівником ТОВ КВП «Укрторгбудматеріали» згідно наказу, в якому зазначається: пункт призначення, назва підприємства або організації, куди

відправляється працівник, строк і мета відрядження. Наказ про направлення працівника у відрядження є підставою для видачі йому відповідного посвідчення про відрядження.

Важливими документами при відрядженні за кордон є: запрошення приймаючої сторони; укладений контракт; інші документи, які засвідчують участь відрядженої особи в переговорах, конференціях, які збігаються з основною діяльністю ТОВ КВП «Укрторгбудматеріали».

На підставі розпорядження підзвітним особам видається готівка, що оформлюється видатковим касовим ордером. В посвідченні про відрядження робиться примітка про суму виданого авансу.

Працівники, які одержують готівку підзвіт, після повернення з відрядження, в встановлені терміни, подають до бухгалтерії підприємства авансовий звіт про витрачені суми, до якого додаються всі виправдовуючі документи.

Після складання авансового звіту визначається різниця між сумою одержаного авансу і фактичними витратами. Якщо різниця позитивна то це сума невикористаного авансу, а якщо від'ємна – то працівник втратив частину власних грошових коштів, тобто здійснив перевитрату авансової суми, яка відшкодовується з каси підприємства.

До обліку приймаються авансові звіти, які перевірені арифметично, за змістом і затверджені керівником підприємства. Бухгалтер обробляє авансовий звіт, проставляючи на документах і на звіті кореспондуючі рахунки, які відповідають призначенню авансу.

Під час приймання ТМЦ проводиться їх перевірка за кількістю та якістю, в результаті чого можуть бути виявлені недостача, пересортиця, не належна якість товарів або їх некомплектність чи відсутність супровідних документів постачальника тощо.

При виявленні порушень та розбіжностей при розрахунках з дебіторами на даному підприємстві застосовуються такі документи: некомерційний акт, претензія та претензійні листи.

На ТОВ КВП «Укрторгбудматеріали» також ведеться облік виданих авансів під поставку матеріальних цінностей або під виконання робіт, а також з оплати продукції та робіт, прийнятих замовником по частковій готовності. Облік здійснюється за допомогою платіжних документів, договорів тощо.

При обліку розрахунків за відшкодуванням підприємству завданих збитків в результаті недостач і втрат від псування цінностей, недостач та розкрадання грошових коштів, якщо винуватця виявлено застосовують наступні документи:

- інвентарний опис або інвентарний акт;
- порівняльну відомість;
- договір про повну матеріальну відповідальність;
- розрахунково-платіжну відомість;
- ПКО тощо.

Що стосується аналітичного обліку ТОВ КВП «Укрторгбудматеріали», то облік розрахунків з покупцями та замовниками не ведеться за кожним покупцем та замовником, за кожним пред'явленим до сплати рахунком. Що у свою чергу ускладнює облік, управління та аналіз поточної дебіторської заборгованості. Аналітичний облік при розрахунках з підзвітними особами ведеться за кожною підзвітною особою. Якщо підзвітних осіб багато, аналітичний облік ведеться у відомості обліку розрахунків з підзвітними особами.

Як і на будь-якому підприємстві, побудова аналітичного обліку повинна забезпечити ТОВ КВП «Укрторгбудматеріали» даними про заборгованість, строк сплати по якій ще не настав, а також заборгованість, несплачену в строк.

Таким чином, первинний та аналітичний облік дебіторської заборгованості на ТОВ КВП «Укрторгбудматеріали» ведеться згідно чинного законодавства та з урахуванням специфіки ведення бухгалтерського обліку на підприємстві.

На ТОВ КВП «Укрторгбудматеріали» виділяють два види поточної дебіторської заборгованості: товарну і нетоварну. Операції називаються товарними, якщо йдеться про оплату продукції (яка має натурально – речову форму), робіт та послуг. Тобто товарна поточна дебіторська заборгованість виникає внаслідок звичайної операційної діяльності підприємства, яка може передбачати продаж товарів, робіт та надання послуг.

Нетоварна поточна дебіторська заборгованість виникає від іншої діяльності підприємства. Нетоварна поточна дебіторська заборгованість відображається в обліку під відповідними назвами і не входить до складу товарної поточної дебіторської заборгованості.

Для обліку товарної, а також нетоварної поточної заборгованості на ТОВ КВП «Укрторгбудматеріали» використовують такі рахунки третього класу робочого плану рахунків.

1. Рахунок 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками» на підприємстві призначений для обліку товарної поточної дебіторської заборгованості. За дебетом відображається продажна вартість реалізованої продукції, товарів, виконаних робіт, наданих послуг, яка включає податок на додану вартість, акцизи та інші податки, збори, що підлягають перерахуванню до бюджету та позабюджетних фондів і включені до вартості реалізації. За кредитом відображається сума платежів, які надійшли на рахунки підприємства. ТОВ КВП «Укрторгбудматеріали» у звітності відображає в Балансі (ф. № 1), рядок № 161;
2. Рахунок 37 «Розрахунки з різними дебіторами» ТОВ КВП «Укрторгбудматеріали» використовує для обліку розрахунків за поточною дебіторською заборгованістю з різними дебіторами за авансами виданими, за відшкодування завданих збитків, за позиками членів кредитних спілок та за іншими операціями, строк оплати яких припадає на поточний або наступний господарський рік. За дебетом відображається при виникненні (збільшенні) поточної дебіторської заборгованості. За кредитом відображається погашення чи списання

дебіторської заборгованості. У звітності ТОВ КВП «Укрторгбудматеріали» відображається у Баланс (ф. № 1), рядки 170 – 210.

3. Рахунок 38 «Резерв сумнівних боргів» у ТОВ КВП «Укрторгбудматеріали» призначений для обліку резервів за сумнівною дебіторською заборгованістю, щодо якої є ризик неповернення. За дебетом відображається списання сумнівної заборгованості. За кредитом — створення резерву сумнівних боргів. Відображається у звітності: Баланс (ф. № 1), рядок 162.

Поточна дебіторська заборгованість за товари, роботи та послуги виникає, коли підприємство реалізує товари в кредит, тобто з відстроченням платежу.

Оскільки підприємство співпрацює і з зарубіжними підприємствами, то рахунок 36 має такі субрахунки:

- 361 «Розрахунки з вітчизняними покупцями»;
- 362 «Розрахунки з іноземними покупцями».

У процесі діяльності ТОВ КВП «Укрторгбудматеріали» виникає поточна дебіторська заборгованість, яка не пов'язана з реалізацією товарів, робіт та послуг. Для розрахунків за поточною дебіторською заборгованістю з різними дебіторами, за авансами виданими, нарахованими доходами, за претензіями та іншими операціями використовується рахунок 37 «Розрахунки з різними дебіторами».

У своїй діяльності ТОВ КВП «Укрторгбудматеріали» використовує такі субрахунки даного рахунку:

- 371 «Розрахунки за виданими авансами»;
- 372 «Розрахунки з підзвітними особами»;
- 373 «Розрахунки за нарахованими доходами»;
- 374 «Розрахунки за претензіями»;
- 375 «Розрахунки за відшкодуванням завданих збитків»;

Для обліку розрахунків за авансами, виданими іншим підприємствам, товариство з обмеженою відповідальністю «Укрторгбудматеріали» використовує субрахунок 371 "Розрахунки за виданими авансами".

За дебетом субрахунку 371 «Розрахунки за виданими авансами» товариство обліковує суми виданих авансів, а також суми, сплачені за рахунками за виконані роботи за проміжними рахунками.

За кредитом субрахунку 371 підприємство обліковує суми, погашені зарахуваннями при розрахунках за поставлені матеріали, товари, виконані роботи, суми авансів, які повернені постачальниками та підрядниками як невикористані.

У процесі діяльності ТОВ КВП «Укрторгбудматеріали» мають місце господарські операції, пов'язані з видачею грошей підзвітним особам. Службовці отримують грошові кошти для різних цілей — закупівлі запасів, матеріалів, товарів, поїздок у відрядження та ін.

Видача під звіт грошових коштів підзвітним особам та строки подання звіту перед підприємством регламентуються Порядком ведення касових операцій у національній валюті України.

Норми відшкодування витрат на відрядження встановлені постановою Кабінету Міністрів України.

Видача готівки проводиться з каси підприємства за умови повного звіту конкретної підзвітної особи за раніше виданими під звіт сумами.

Для обліку підзвітних сум у бухгалтерському обліку використовується рахунок 372 «Розрахунки з підзвітними особами». За дебетом даного субрахунку обліковуються суми, видані під звіт, за кредитом - суми, які підтверджені у звіті та документами, а також повернені невикористані суми.

Підприємство відображає це таким записом:

– видача грошових коштів з каси підзвітній особі:

Д-т 372 «Розрахунки з підзвітними особами»

К-т 30 «Каса»

На субрахунку 373 «Розрахунки за нарахованими доходами» ТОВ КВП «Укрторгбудматеріали» веде облік нарахованих дивідендів, відсотків, роялті тощо, які підлягають отриманню. За дебетом рахунка відображається нарахування дебіторської заборгованості, за кредитом — її погашення.

Відображається це такими записами:

1) нарахування доходів:

Д-т 373 «Розрахунки за нарахованими доходами»

К-т 73 «Інші фінансові доходи»

2) отримання нарахованих доходів:

Якщо грошові кошти будуть внесені до каси товариства, то:

Д-т 30 «Каса»

К-т 373 «Розрахунки за нарахованими доходами»

У випадку якщо ТОВ КВП «Укрторгбудматеріали» грошові кошти буде вносити на рахунок у банк, у такому разі операція буде у такому виді:

Д-т 31 «Рахунки в банках»

К-т 373 «Розрахунки за нарахованими доходами».

На підприємстві також виникають розрахунки за претензіями, які пов'язані з нестачею товарів при постачанні, отриманням товарів невідповідної якості, помилковим списанням банком грошових коштів з розрахункового рахунка та ін.

Розрахунки за претензіями обліковуються на субрахунку 374 «Розрахунки за претензіями».

За дебетом субрахунку 374 «Розрахунки за претензіями» відображаються:

- розрахунки за претензіями до постачальників та підрядників, транспортних організацій у разі виявлених розбіжностей цін, тарифів, які було застережено в договорах, помилках у розрахунках;
- розрахунки за претензіями до постачальників матеріалів, товарів щодо якості поставлених запасів, яка не відповідає вимогам договору;

- розрахунки за претензіями щодо нестач при постачанні;
 - втрати від простоїв автотранспорту та браку з вини постачальників.
- Усі зазначені вище події на ТОВ «Укрторгбудматеріали»

відображаються записом:

Д-т 374 «Розрахунки за претензіями»

К-т 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками»

- розрахунки за штрафами, пенями та неустойками, які стягуються з постачальників та замовників за невиконання договірних зобов'язань, у розмірах, обумовлених договором або присуджених арбітражним судом. ТОВ КВП «Укрторгбудматеріали» відображає таким чином:

Д-т 374 «Розрахунки за претензіями»

К-т 715 «Одержані штрафи, пені, неустойки»

- розрахунки за претензіями щодо помилково списаних грошових коштів розрахункових рахунків підприємства установами банків.

Відображаються таким записом:

Д-т 374 «Розрахунки за претензіями»

К-т 31 «Рахунки в банках»

За кредитом субрахунку 374 «Розрахунки за претензіями»

відображається списання сум претензій у кореспонденції з рахунками:

- 1) грошових коштів — при зарахуванні претензійних сум:

Д-т 30 «Каса»

Д-т 31 «Рахунки в банках»

К-т 374 «розрахунки за претензіями»

- 2) витрат — у разі якщо постачальники відмовляються від претензій або суд відхиляє претензії:

Д-т 949 «Інші витрати операційної діяльності»

К-т 374 «Розрахунки за претензіями»

Підставою для записів операцій на субрахунку 374 "Розрахунки за претензіями" є акти приймання вантажів, рішення арбітражних органів,

письмове погодження постачальників на задоволення претензій, а також виписки банку на суми, що надійшли в порядку задоволення претензій.

Нестачі та збитки на ТОВ КВП «Укрторгбудматеріали» можуть бути виявлені в результаті проведення інвентаризації майна, грошових коштів та цінних паперів.

Збитки від нестач, пошкоджень та крадіжок на підприємстві оцінюють згідно з Порядком визначення розміру збитків від розкрадання, нестачі, знищення (псування) матеріальних цінностей, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 22 січня 1996 р. № 116 (зі змінами та доповненнями), а також Законом України «Про визначення збитків, завданих підприємству, установі, організації розкраданням, знищенням (псуванням), недостачею або втратою дорогоцінних металів, дорогоцінного каміння та валютних цінностей» від 6 червня 1995 р. № 217/95-ВР (зі змінами і доповненнями).

На ТОВ КВП «Укрторгбудматеріали» бухгалтерський облік розрахунків за відшкодуванням підприємству завданих збитків у результаті нестач і втрат від псування цінностей, нестач та розкрадання грошових коштів, якщо винуватця виявлено, здійснюється на субрахунку 375 «Розрахунки за відшкодуванням завданих збитків». За дебетом даного субрахунку відображаються суми виявлених нестач, а за кредитом — списання цих сум.

При виявленні нестач і втрат у бухгалтерському обліку проводиться такий запис:

Д-т 947 «Нестачі і втрати від псування цінностей»

К-т 30 «Каса»

Одночасно суми невідшкодованих нестач обліковуються на забалансовому субрахунку 072 «Невідшкодовані нестачі і втрати від псування цінностей», на якому ведеться аналітичний облік за кожним боржником окремо.

Після встановлення конкретних винуватців суми списуються із забалансового субрахунку з одночасними записами в бухгалтерському обліку:

Д-т 375 «Розрахунки за відшкодуванням завданих збитків»

К-т 716 «Відшкодування раніше списаних активів»

Відповідно до Наказу про облікову політику ТОВ КВП «Укрторгбудматеріали» наприкінці кожного звітного періоду проводить відрахування до резерву сумнівних боргів.

Розраховується резерв на даному підприємстві за питомою вагою визнаних безнадійних боргів за реалізовану продукцію, товари, послуги у чистому доході.

Величина резерву визначається як добуток чистого доходу від реалізації продукції на умовах наступної плати на коефіцієнт сумнівності, який в свою чергу розраховується шляхом ділення визнаної безнадійної заборгованості на чистий дохід.

Створення резерву сумнівних боргів відображається по кредиту рахунку 38 «Резерв сумнівних боргів», кореспонденціями з рахунками обліку витрат, списання сумнівної заборгованості – по дебету в кореспонденції з рахунками обліку дебіторської заборгованості, та зменшення нарахованих резервів у кореспонденції з рахунками обліку доходів.

Для відображення в обліку резерву сумнівних боргів та списання безнадійної заборгованості застосовують субрахунок 944 «Сумнівні та безнадійні борги» та рахунок 38 «Резерв сумнівних боргів».

Отже, синтетичний облік поточної дебіторської заборгованості на ТОВ КВП «Укрторгбудматеріали» ведеться у відповідності до вимог чинного законодавства та відповідно до принципів розробленої облікової політики.

2.3 Аналіз поточної дебіторської заборгованості на ТОВ КВП «Укрторгбудматеріали»

Наявність поточної дебіторської заборгованості характеризує стан розрахункової дисципліни і серйозно впливає на стійкість фінансового стану підприємства.

До нестабільності фінансового стану підприємства, зростання дебіторської заборгованості призводить недоотримання договірної та фінансової дисципліни. У цьому зв'язку до завдань аналізу включаються виявлення розмірів і динаміки невиправданої заборгованості та причини її виникнення або зростання.

Для проведення аналізу поточної дебіторської заборгованості використовуються дані форм звітності 1-5. Аналіз поточної дебіторської заборгованості проводиться на основі загальної оцінки динаміки її обсягу в цілому і в розрізі окремих статей. Аналіз поточної дебіторської заборгованості проводиться, звичайно, у кілька етапів. На першому етапі аналізу здійснимо оцінку показників стану дебіторської заборгованості, які наведені у таблиці 2.6.

Таблиця 2.6 – Показники стану дебіторської заборгованості підприємства

Показники	Роки		
	2005	2006	2007
1	2	3	4
Питома вага поточної дебіторської заборгованості в оборотних активах підприємства, %	15,43	17,35	0,18
Темп приросту поточної дебіторської заборгованості підприємства, %	-	-11,97	5,11

Продовження таблиці 2.6

1	2	3	4
Темп приросту виручки від реалізації продукції, %	-	-7,26	28,87
Частка сумнівної дебіторської заборгованості, %	25,77	21,57	3,21
Період погашення дебіторської заборгованості, днів	6,32	7,75	14,41

Поточна дебіторська заборгованість ТОВ КВП «Укрторгбудматеріали» у складі оборотних активів у 2005 р. складала 15,43%, у 2006 р. її частка збільшилася до 17,35%, а у 2007 р. вона зайняла лише 0,18%, це пов'язано зі зменшенням обсягів товарних кредитів.

При високому темпі зростання виручки від реалізації продукції з 7,26% до 28,87%, знизився і темп приросту дебіторської заборгованості з 11,97% до 5,11%, що є позитивним явищем у діяльності підприємства.

У 2006 р. виручка від реалізації продукції зростала більш інтенсивно ніж дебіторська заборгованість, що свідчило про нормальний стан розрахунків дебіторів і сприяло поповненню грошових коштів та забезпечувало платоспроможність і ліквідність.

Зниження поточної дебіторської заборгованості є позитивним явищем, яке в 2007 р. супроводжувалося різким поліпшенням її якості. Частка сумнівної дебіторської заборгованості за аналізований період знизилася швидкими темпами і у 2007 році склала 3,21%, що свідчить про високу ліквідність дебіторської заборгованості.

Період погашення дебіторської заборгованості на підприємстві збільшується і в свою чергу підвищується ризик її непогашення. Але в нашому випадку він навіть не досягає максимально можливого періоду 60 днів, тому його можна вважати нормальним.

На другому етапі аналізу вивчимо склад дебіторської заборгованості за окремими її видами. Побудуємо таблицю складу та динаміки дебіторської заборгованості. На її основі визначимо частку кожного виду дебіторської заборгованості у загальному її обсязі та дослідимо динаміку зміни кожного її виду.

На основі даних таблиці 2.7 можна зробити висновок про те, що зростання суми поточної дебіторської заборгованості відбувалося лише з 2005 по 2006 рік (з 967,5 тис. грн. до 1083,3 тис. грн.), з 2006 по 2007 рік вона почала скорочуватися і досягла значення 0,8 тис. грн. Таке зменшення поточної дебіторської заборгованості відбулося за рахунок відсутності дебіторської заборгованості за виданими авансами у 2006 та 2007 роках, та у результаті відсутності розрахунку дебіторів у 2007 році по іншій поточній заборгованості.

Таблиця 2.7 – Структура поточної дебіторської заборгованості підприємства

Дебіторська заборгованість	Рік						Зміни (+,-), тис. грн.	
	2005		2006		2007		2006 до 2005	2007 до 2006
	Тис. грн.	%	Тис. грн.	%	Тис. грн.	%	Тис. грн.	Тис. грн.
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	655,3	67,7	445,9	41,2	0,8	11,26	-209,4	-654,5
Дебіторська заборгованість за розрахунками:								
З бюджетом	0,4	0,1	86,9	8,0	6,3	88,73	86,5	5,9
За виданими авансами	142,2	14,7	-	-	-	-	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	169,6	17,5	550,5	50,8	-	-	380,9	-
Разом:	967,5	100	1083,3	100	7,1	100	115,8	-960,4

Також слід відмітити значне зменшення дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги у 2007 р. порівняно з 2005 р. на 654,5 тис. грн. Але відбулося збільшення дебіторської заборгованості за розрахунками з бюджетом відносно 2005 р. на 86,5 тис. грн. у 2006 р. та на 5,9 тис. грн. у 2007 р.

Позитивним моментом в роботі підприємства є відсутність довгострокової дебіторської заборгованості.

У структурі дебіторської заборгованості найбільшу питому вагу займає заборгованість за товари, роботи, послуги, але вона постійно зменшується, що свідчить про ефективну діяльність підприємства. У 2006 р. порівняно з 2005 р. вона зменшилася на 209,4 тис. грн. (з 655,3 тис. грн. до 445,9 тис. грн.), а у 2007 р. порівняно з 2006 р. зменшення відбулося на 654,5 тис. грн. і дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги склала лише 0,8 тис. грн.

Незначну частку у складі поточної дебіторської заборгованості займає дебіторська заборгованість з бюджетом, яка також має тенденцію до зменшення. У 2006 р. порівняно з 2005 р. вона збільшилася на 86,5 тис. грн. (з 0,4 тис. грн. до 86,9 тис. грн.), а в 2007 р. відбулося скорочення заборгованості з бюджетом відповідно до 2006 р., хоча порівняно з 2005 роком вона збільшилася на 5,9 тис. грн.

Аналіз поточної дебіторської заборгованості дозволяє зробити висновок про ефективність кредитної політики, що проводиться підприємством, виявити її недоліки і врахувати їх при розробці нової кредитної політики.

Дані таблиці 2.7 свідчать, як в цілому змінилася величина дебіторської заборгованості за період, що аналізується, і за окремими статтями, які зміни відбулися в її структурі. Зміни в структурі дебіторської заборгованості слід оцінити як позитивні.

Далі на основі форми 5 «Примітки», доречно провести аналіз поточної дебіторської заборгованості за строками її непогашення наведений у таблиці 2.8.

Таблиця 2.8 – Структура дебіторської заборгованості підприємства за строками її непогашення

Найменування показника	Рік					
	2005		2006		2007	
	Тис.грн.	%	Тис.грн.	%	Тис.грн.	%
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги						
Всього на кінець року	991,1	100	743,8	100	294,2	100
В т. ч. до 3-х місяців	596,2	60,2	303,9	40,9	79,8	27,1
Від 3 до 6 місяців	44,9	4,5	89,5	12,0	48,9	16,6
Від 6 до 12 місяців	350	35,3	350,4	47,1	165,5	56,3
Інша поточна дебіторська заборгованість						
Всього на кінець року	169,6	100	550,5	100	-	-
В т. ч. до 3-х місяців	150,2	88,6	147,6	26,8	-	-
Від 3 до 6 місяців	19,4	11,4	402,9	73,9	-	-
Від 6 до 12 місяців	-	-	-	-	-	-

Проаналізувавши дані табл. 2.8 можна зробити висновок про те, що дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги до 3-х місяців найбільша у 2005 р., у 2006 та 2007 роках її значення зменшилося з 303,9 тис. грн. до 79,8 тис. грн. відповідно. Негативним моментом є те, що заборгованість до 3-х місяців за останні два роки є меншою ніж заборгованість за більшими термінами погашення.

Також можна спостерігати за нестабільністю заборгованості від 3-х до 6 місяців. У 2006 р. порівняно з 2005 р. вона зросла з 44,9 тис. грн. до 89,5 тис. грн., а у 2007 році можна спостерігати її різкий спад до 48,9 тис. грн.

Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги від 6 до 12 місяців у 2007 році знизилася порівняно з попередніми роками і склала 165,5 тис. грн.

Але негативним є той момент, що у 2006-2007 роках найбільший обсяг боргу погашається саме через 6 - 12 місяців, тоді як обсяги непогашення менше цього періоду є нижчими.

Щомісячне ведення такої таблиці дає можливість чітко уявляти стан розрахунків із споживачами і виявити прострочену заборгованість. Аналіз таблиці поліпшує проведення інвентаризації стану розрахунків з дебіторами.

Проаналізувавши показники стану дебіторської заборгованості слід відмітити, що її питома вага у складі оборотних активів скоротилася.

Темп приросту поточної дебіторської заборгованості випередив темп приросту виручки від реалізації продукції, чому сприяло збільшення частки сумнівної дебіторської заборгованості. Також негативним явищем є збільшення періоду погашення дебіторської заборгованості.

У структурі дебіторської заборгованості відсутня довгострокова заборгованість, а у структурі поточної дебіторської заборгованості переважає дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги. Крім цього спостерігається збільшення дебіторської заборгованості за розрахунками з бюджетом.

У структурі дебіторської заборгованості підприємства за товари, роботи, послуги за строками її непогашення найбільший обсяг боргу погашається через 6 – 12, тоді як обсяги непогашення менше цього періоду є нижчими.

Інша поточна дебіторська заборгованість за строками її непогашення у 2007 році взагалі відсутня.

Як висновок можна сказати, що основною метою аналізу будь-якого аспекту фінансово-господарської діяльності підприємства є виявлення негативних для його фінансового стану тенденцій. Результати оцінки стану розрахунків підприємства дають можливість виявити недоліки в їх

організації та здійсненні, намітити бажаний їх стан, визначити необхідні для цього шляхи удосконалення та заходи, які необхідно застосувати з даною метою, відібрати з них найбільш прийнятні та доцільні для кожного окремого підприємства і на цій основі розробити комплексну політику управління розрахунками підприємства, яка визначає перспективи покращення їх стану.

Поточна дебіторська заборгованість, утворена в межах узгодженого сторонами строку оплати, є нормальним явищем у фінансово-господарській діяльності. Дебіторська заборгованість, яка перевищує погоджені строки платежів, знижує платоспроможність підприємств. Саме тому необхідно ретельно аналізувати стан заборгованості кожного суб'єкта господарювання за такими статтями: розрахунки з покупцями, з підзвітними особами, з іншими дебіторами; аванси видані; векселі одержані; бюджетні платежі, платежі із соціального страхування, з оплати праці.

Важливим параметром в управлінні поточною дебіторською заборгованістю підприємства є розрахунок її оборотності, для чого використовуються відповідні коефіцієнти (табл. 2.9). Для розрахунку цих коефіцієнтів потрібен бухгалтерський баланс, а також Звіт про фінансові результати.

Таблиця 2.9 – Аналіз показників оборотності дебіторської заборгованості

Показники	Рік		
	2005	2006	2007
1	2	3	4
Коефіцієнт оборотності поточної дебіторської заборгованості, %.	56,94	46,44	24,98
Коефіцієнт оборотності товарної дебіторської заборгованості, %.	80,98	86,48	152,09
Період обороту поточної дебіторської заборгованості, днів.	6,41	7,86	14,61

Продовження таблиці 2.9

1	2	3	4
Період обороту товарної дебіторської заборгованості, днів	4,51	4,22	2,40
Операційний цикл поточної дебіторської заборгованості, днів	28,9	31,5	42,4
Фінансовий цикл поточної дебіторської заборгованості, днів	22,7	27,0	37,8

З даних таблиці 2.9 видно, що коефіцієнт оборотності поточної дебіторської заборгованості зменшився у 2007 р. порівняно з 2005 р. на 31,96%, а коефіцієнт оборотності товарної дебіторської заборгованості навпаки збільшився, що свідчить про зменшення швидкості обертання інвестованих у неї коштів протягом даного періоду. Це зменшення є негативним чинником у роботі підприємства. Зростання коефіцієнта оборотності товарної дебіторської заборгованості призвело в свою чергу до збільшення періоду обороту поточної дебіторської заборгованості.

Зростання цих показників сприяє збільшенню тривалості операційного і фінансового циклу. На основі отриманих розрахунків, можна стверджувати, що зростання як операційного так і фінансового циклу відбулося за рахунок збільшення темпу обертання матеріальних запасів.

Операційний цикл ТОВ КВП «Укрторгбудматеріали» за аналізований період збільшився на 13,5 днів, що є негативною тенденцією, оскільки збільшується період між часом вкладання грошових коштів у матеріальні запаси і оплатою виготовленої продукції, що може збільшити потребу в грошових коштах в майбутньому.

Фінансовий цикл підприємства також збільшився на 15 днів у зв'язку зі зростанням операційного циклу, що свідчить про потребу в залученні грошових коштів і зовнішніх джерел фінансування.

Далі складемо розрахунковий баланс ТОВ КВП «Укрторгбудматеріали», що визначає спроможність підприємства розраховуватися за своїми зобов'язаннями перед постачальниками за рахунок надходжень від покупців, на основі якого зробимо відповідні висновки, які наведені у таблиці 2.10.

Таблиця 2.10 – Розрахунковий баланс підприємства за 2005-2007 роки

Показники	Сума, тис. грн.			Відхилення (+;-)			
	2005р.	2006р.	2007р.	2006р. до 2005р.		2007р. до 2006р.	
				Тис. грн.	%	Тис. грн.	%
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	655,3	445,9	0,8	-209,4	-31,5	-445,1	-99,8
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	126,7	54,5	75,9	-72,2	-57,9	21,4	39,27
Активне сальдо	528,6	391,4	-	-137,2	-25,3	-	-
Пасивне сальдо	-	-	75,1	-	-	-	-
Баланс	655,3	445,9	75,9	-72,2	-25,3	21,4	39,27

Проаналізувавши дані таблиці 2.10 можна зробити висновок, що дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги у 2005 та 2006 роках значно перевищувала кредиторську заборгованість за товари, роботи,

послуги. Це перевищення склало 528,6 та 391,4 тис. грн. відповідно по роках. В даному випадку це перевищення свідчить про іммобілізацію власного капіталу в дебіторську заборгованість. Але в 2007 р. ситуація змінилася і кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги стала більшою за дебіторську заборгованість за товари, роботи, послуги на 75,1 тис. грн., що є позитивною тенденцією для підприємства, так як з'явилося нове джерело фінансування.

Отже, для підтримання стабільного фінансового стану підприємству необхідно врівноважувати суми дебіторської, а також кредиторської заборгованості.

Далі за допомогою форми 1 «Баланс» здійснимо поетапне порівняння дебіторської і кредиторської заборгованості та зробимо певні аналітичні висновки (табл. 2.11).

Дані таблиці 2.11 свідчать про те, що перевищення дебіторської заборгованості у 2006 р. над кредиторською заборгованістю відбулося за рахунок перевищення дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги на 391,4 тис. грн., та іншої дебіторської заборгованості на 320,0 тис. грн.

Таблиця 2.11 – Порівняльний аналіз дебіторської і кредиторської заборгованості

Розрахунки	Дебіторська заборгованість		Кредиторська заборгованість		Перевищення заборгованості тис.грн.			
	2006р. тис.грн	2007р. тис.грн	2006р. тис.грн	2007р. тис.грн	ДЗ 2006р.	КЗ 2006р.	ДЗ 2007р.	КЗ 2007р.
За товари, роботи, пос луги	445,9	0,8	54,5	75,9	391,4	-	-	75,1
По авансах	-	-	3,1	0,2	-	3,1	-	0,2
З бюджет.	86,9	6,3	177,6	105,4	-	90,7	-	99,1
Інші	550,5	-	230,5	78,5	320,0	-	-	78,5
Усього	1083,3	7,1	465,7	260,0	617,6	93,8	-	252,9

У 2007 р. ситуація змінилася і кредиторська заборгованість стала більшою за дебіторську заборгованість за рахунок перевищення кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги на 75,1 тис. грн., за розрахунками з бюджетом на 99,1 тис. грн. та іншої кредиторської заборгованості на 78,5 тис. грн. На відміну від дебіторської заборгованості кредиторська заборгованість включає в себе розрахунки по авансах, які склали 0,2 тис. грн. Конкретні напрямки, в яких необхідно вдосконалювати стан розрахунків ТОВ КВП «Укрторгбудматеріали», визначаються, виходячи з розрахованих аналітичних коефіцієнтів та таблиць, що відображають стан дебіторської та кредиторської заборгованостей. Оскільки дебіторська заборгованість є частиною активів підприємства, а кредиторська заборгованість – пасивів підприємства і являє собою короткостроковий позичений капітал, то управління розрахунками і заходи покращення їх стану, що включають відповідно управління дебіторською та кредиторською заборгованостями на підприємстві є складовою менеджменту оборотних активів.

Отже, підсумовуючи всі отримані результати, слід відмітити, що коефіцієнт оборотності товарної дебіторської заборгованості збільшився, а це в свою чергу призвело до зменшення періоду обертання товарної дебіторської заборгованості. Негативним моментом є збільшення періоду обертання поточної дебіторської заборгованості, на яке вплинуло зменшення коефіцієнту обертання поточної дебіторської заборгованості.

Слід зауважити, що дебіторська заборгованість у 2005 – 2006 роках перевищувала кредиторську заборгованість, що свідчило про іммобілізацію власного капіталу в дебіторську заборгованість. Але у 2007 р. ситуація змінилася на краще, так як кредиторська заборгованість перевищила дебіторську, тобто з'явилося нове джерело фінансування.

РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ ПОТОЧНОЇ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ

3.1 Шляхи вдосконалення організації обліку та аналізу на ТОВ КВП «Укрторгбудматеріали»

Як і будь – яке підприємство, ТОВ КВП «Укрторгбудматеріали» прагне до зменшення поточної дебіторської заборгованості. Досягти це можливо через посилення контролю за нею через створення спеціального відділу – відділу управління дебіторською заборгованістю.

До основних завдань відділу управління поточною дебіторською заборгованістю, на нашу думку, слід віднести:

- ведення обліку проблемної дебіторської заборгованості підприємства;
- ведення аналізу поточної дебіторської заборгованості;
- розроблення схем здійснення розрахунків із погашення проблемної дебіторської заборгованості;
- співпрацю з органами влади щодо стягнення дебіторської заборгованості;
- розробка методичних підходів до оптимізації використання проблемних боргових зобов'язань;
- контроль за виконанням платежів за місяць і квартал у частині погашення зовнішньої дебіторської заборгованості підприємства.

Функції відділу відповідатимуть завданням:

- облікова;
- аналітична;
- контрольна.

Створений на підприємстві структурний підрозділ управління з дебіторською заборгованістю зможе реалізувати поставлені перед ним

завдання і повною мірою виконати свої функції за надання йому відповідних прав, до яких має входити:

- самостійна організація своєї діяльності у межах вищезазначених функцій;
- безперешкодне отримання від керівників структурних підрозділів підприємства необхідної інформації про дебіторську заборгованість;
- залучення на договірних умовах фахівців вищих навчальних закладів та аудиторських фірм до участі у проведенні запланованих заходів і підготовки необхідних документів;
- внесення пропозицій керівництву підприємства щодо удосконалення структури відділу;
- внесення пропозицій щодо поліпшення економічних показників діяльності підприємства.

Ефективність діяльності відділу може бути забезпечена за суворої відповідальності працівників за виконання своїх функцій при диференціації її на персональну і загальну, що має бути чітко визначена Положенням «Про структурний підрозділ підприємства з дебіторської заборгованості».

Персональна відповідальність за виконання функцій має бути покладена на начальника відділу, а відповідно до чинного законодавства відповідальність за виконання своїх посадових обов'язків повинні нести працівників відділу.

До загальної відповідальності відділу доцільно віднести:

- невиконання покладених на відділ завдань і функцій, несвоєчасне виконання наказів, розпоряджень і доручень керівництва підприємства, неефективні рішення, прийняті в межах своїх повноважень;
- недостовірність підготовлених структурним підрозділом інформаційно-довідкових матеріалів;
- неефективне використання майна, що закріплене за відділом;
- розголошення конфіденційної інформації про діяльність

підприємства.

Важливим напрямом забезпечення ефективного управління поточною дебіторською заборгованістю є аналіз і внутрішній контроль, що їх має здійснювати спеціальний підрозділ підприємства. Щодо контролю за станом поточної дебіторської заборгованості, то його здійснення має забезпечити реалізацію:

- наявності й правильності оформлення первинних документів, які є підставою для виникнення поточної дебіторської заборгованості;
- аналіз стану поточної дебіторської заборгованості за встановленими критеріями;
- правильності розрахунків поточної дебіторської заборгованості;
- правильності оцінки поточної дебіторської заборгованості та розрахунку обсягу резерву сумнівних боргів;
- належної класифікації поточної дебіторської заборгованості й наявності необхідних пояснень у примітках до фінансової звітності.

Перевірка поточної дебіторської заборгованості має здійснюватись у певній послідовності.

При оцінці та аналізі стану дебіторської заборгованості треба отримати всю потрібну інформацію про реалізацію продукції та виникнення поточної дебіторської заборгованості. Збираючи відомості про виникнення і облік дебіторської заборгованості й правильності її оцінки, бухгалтер визначає перелік інформації, яка має бути надана клієнтом або отримана ним безпосередньо, а саме: перелік видів продукції (робіт, послуг), що реалізується за товарного кредиту, і встановлення обороту за кожним її видом; кількість та адреси центрів відвантаження продукції (виконання робіт, надання послуг); перелік основних дебіторів; обсяг реалізації (виставлених рахунків), у тому числі за окремими формами розрахунків (передоплата, оплата готівкою або чеком; бартерні розрахунки; маркетингова політика підприємства; схема виставлення рахунків; елементи системи внутрішнього контролю за станом дебіторської заборгованості).

Така організація роботи з поточної дебіторської заборгованості дасть змогу здійснювати необхідне управління нею, тому що на даному підприємстві дану роботу виконує замісник головного бухгалтера і велика кількість покладеної на нього роботи може призвести до неефективного виконання ним своїх зобов'язань.

Оскільки ТОВ КВП «Укрторгбудматеріали» практикує в своїй діяльності видачу позик працівникам підприємства та проводить операції з надання активів в операційну оренду, а також інші розрахунки, то доцільно було б відкрити новий субрахунок 377 «Розрахунки з іншими дебіторами».

В результаті цього з'являються і нові проводки.

Так, наприклад, видачу позик працівникові підприємства відобразимо в обліку такими записами:

Д-т 377 «Розрахунки з іншими дебіторами» (на суму наданої позики)

К-т 301 «Каса в національній валюті»

Д-т 301 «Каса в національній валюті» (на суму погашення позики)

К-т 377 «Розрахунки з іншими дебіторами».

А що стосується відображення операцій з операційної оренди , то такі проводки ми можемо розглянути в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1 – Операції з операційної оренди

№	Зміст операції	Відображення у бухгалтерському обліку	
		Дт	Кт
1	2	3	4
1	Нарахована орендна плата до отримання від орендатора	377 «Розрахунки з іншими дебіторами»	713 «Дохід від операційної оренди активів»
2	Нараховані податкові зобов'язання з ПДВ	713 «Дохід від операційної оренди активів»	641 «Розрахунки за податками»
3	Отримана орендна плата	311 «Поточні рахунки в національній валюті»	377 «Розрахунки з іншими дебіторами»

Продовження таблиці 3.1

1	2	3	4
4	Нарахована амортизація на об'єкт оренди	949 «Інші витрати операційної діяльності»	131 «Знос основних засобів»
5	Нараховані витрати орендодавця з укладання угоди про операційну оренду	949 «Інші витрати операційної діяльності»	63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками»
6	Відображено податковий кредит по витратам пов'язаним з укладанням угоди	641 «Розрахунки за податками»	63 «Розрахунки, з постачальниками та підрядниками»

У зв'язку з цим також будуть зміни і в фінансових звітах та у балансі підприємства.

Разом з цим ми пропонуємо розробити відомість, в якій би були відображені суми як дебіторської, так і кредиторської заборгованості по кожному постачальнику чи покупцю, тобто сальдо на початок, оборот та сальдо на кінець (Додаток А).

Вона зробила б інформацію більш наглядною, дала б змогу проаналізувати і оцінити розмір поточної дебіторської заборгованості, порівняти її з кредиторською, що дозволила б бухгалтерам, а також іншим підрозділам даного підприємства краще оцінити економічний стан товариства, а якщо ситуація для підприємства несприятлива, то знайти вихід з неї.

Також ця відомість давала б нам не лише загальну інформацію по боржникам, а й по кожному з них, тобто ми б мали змогу прогнозувати їх поведінку та відносини з ними в майбутньому.

У подальшому на основі зібраних даних може бути здійснено згрупування покупців за рівнем кредитоспроможності, яка передбачає виділення таких їх критеріїв:

- покупці, яким кредит може бути наданий в максимальному обсязі (група «першокласних позичальників»);
- покупці, яким кредит може бути наданий в обмежувальному обсязі, що може бути визначений з урахуванням припустимого ризику неповернення боргу;
- покупці, яким кредит не надається.

Крім того, узагальнена інформація слугує підставою для отримання більш точних результатів аналізу та дає можливість застосовувати гнучкі прийоми щодо управління дебіторською заборгованістю, а саме:

- диверсифікація клієнтів з метою зменшення ризику несплати;
- виключати з переліку партнерів, яким продукція може бути реалізована на кредитних умовах, з високим ступенем ризику;
- забезпечувати періодичні перегляди граничної суми кредиту;
- використовувати такий засіб можливої оплати дебіторської заборгованості, як вексель;
- використовувати сучасні форми рефінансування заборгованості;
- сформулювати умови забезпечення стягнення заборгованості;
- сформулювати системи штрафних санкцій за несвоєчасну сплату фінансових зобов'язань;
- визначити можливі суми оборотних активів, що відволікаються в дебіторську заборгованість;
- виявити фінансові можливості надання підприємством товарного кредиту;
- сформулювати принципи розрахунків підприємства з контрагентами на майбутні періоди.

Даний відділ повинен планувати дебіторську заборгованість на наступний період. Процес охоплює наступні напрямки: забезпечити якість

дебіторської заборгованості, підвищити швидкість дебіторської заборгованості, оптимізувати обсяг дебіторської заборгованості, забезпечити захист заборгованості від знецінення.

Так, даний відділ управління повинен сформувати свою діяльність щодо інкасації дебіторської заборгованості, що передбачає розробку ряду заходів щодо погашення дебіторської заборгованості, визначені терміни сплати якої прострочені.

Першим заходом інкасації дебіторської заборгованості є проведення комплексного аналізу структури та динаміки простроченої дебіторської заборгованості за її термінами, за видами продукції та за дебіторами, а також оцінка реальної вартості дебіторської заборгованості. В подальшому встановлюється оперативний зв'язок з дебітором на предмет визначення боргу.

Потім складається графік роботи з дебітором. Бажано, щоб заходи проводяться сумісно з дебітором.(табл.3.2)

Таблиця 3.2 – Зміст графіку (плану) роботи з дебіторами

Етапи	Зміст
1.Складання списку боржників	Систематизація, упорядкування боржників за сумою боргу, строками, фінансовим станом
2.Складання графіку роботи з боржниками	План щоденних заходів: переговори, листи, договори, відключення, заліки
3.Узгодження дій з погашення заборгованості	Графіки погашення заборгованості, аналіз балансів, інформація про дебіторів дебітора
4.Самостійна дія з погашення боргу	Оформлення заборгованості векселем, факторинг, тощо.

Наступний етап інкасації дебіторської заборгованості – оцінка необхідності та можливості використання інструментів досудового погашення заборгованості.

Врегулювання досудових формальностей здійснюється за допомогою претензії, що є документом, який підтверджується вжиття підприємством – кредиторів заходів врегулювання суперечки.

Наступним етапом управління простроченою дебіторської заборгованістю є звернення до господарського суду з позовом про стягнення заборгованості. Після подання позову підприємство - кредитор має право зменшити валовий дохід поточного кварталу на суму боргу, за якою подано позов до суду. Однак без ухвалення про порушення справи цього робити не можна.

Кожне підприємство зобов'язане вести облік простроченої дебіторської заборгованості, щокварталу складати перелік підприємств-дебіторів і здавати в податкові органи як додаток до балансу. Підприємство-недоїмщик зобов'язане направити повідомлення на адресу підприємства-дебітора про звертання на нього стягнення по погашенню недоїмки з платежів у бюджет у рахунок простроченої дебіторської заборгованості з указівкою суми, дати і номерів документів, по яких утворилася прострочена дебіторська заборгованість, і виду простроченої заборгованості.

Податкові органи по місцю реєстрації підприємства-недоїмщика перевіряють здатність підприємства-дебітора зробити розрахунки по платежах у бюджет підприємства-недоїмщика в рахунок простроченої дебіторської заборгованості і виписують інкасове доручення на безперечне стягнення сум, що приєднуються недоїмщику по його платежах у бюджет від його дебіторів у розмірі, обмеженому сумою недоїмки по платежах у бюджет, нарахованих штрафів і пені за несвоєчасне перерахування платежів. Всі екземпляри інкасового доручення податковий орган самостійно доставляє в податковий орган за місцем перебування підприємства-дебітора,

що передає їх у банк, що обслуговує підприємство-дебітора. У випадку відмовлення підприємства-недоїмщика надати в податковий орган заяву про стягнення платежів у бюджет з дебітора податковий орган має право за своїм розсудом установити і вивірити наявність дебіторської заборгованості і зробити списання коштів з підприємства-дебітора в безперечному порядку з повідомленням про цьому підприємства-недоїмщика.

При надходженні коштів у погашення недоїмки в рахунок простроченої дебіторської заборгованості податковий орган повідомляє про цьому підприємства-недоїмщика.

Викладенні можливості дають підставу стверджувати, що запропонована методика аналізу максимально адаптована до вимог сьогодення та може бути використана як суттєвий інструмент підвищення ефективності управління дебіторською заборгованістю на підприємстві.

Отже, ми вважаємо, що така організація роботи з обліку і аналізу поточної дебіторської заборгованості дасть змогу здійснювати необхідне управління заборгованістю, тому що на ТОВ КВП «Укрторгбудматеріали» дану роботу виконує заступник головного бухгалтера. Велика кількість покладеної на нього роботи може призвести до неефективного виконання ним своїх обов'язків, а отже зазначені заходи дозволять покращити організацію бухгалтерського обліку і аналізу на ТОВ КВП «Укрторгбудматеріали».

Також вагомий внесок буде зроблено при введенні на ТОВ КВП «Укрторгбудматеріали», відомість по кожному дебіторові і кредиторів. Адже завдяки даній відомості інформація буде більш наглядною, що прискорить облік, а також дасть змогу краще оцінити та проаналізувати фінансовий стан досліджуваного товариства.

3.2 Удосконалення первинного обліку поточної дебіторської заборгованості

Товариство з обмеженою відповідальністю Гадяцьке комерційно – виробниче підприємство займається торгівельною, виробничою діяльністю, а також наданням послуг як на території України так і за її межами. Тому працівники товариства часто знаходяться у відрядженні. А як відомо облік розрахунків з підзвітними особами пов'язаний з рухом готівки.

Тому, у процесі господарської та виробничої діяльності підприємства виникає необхідність видачі з каси готівки працівникам підприємства під звіт на господарські витрати, а також службові відрядження. У даному випадку виникають розрахункові відносини з підзвітними особами.

Зазвичай, на ТОВ КВП «Укрторгбудматеріали» видача грошей з каси в підзвіт працівникам, які входять до спискового складу підприємства, оформляється видатковим касовим ордером у звичайному порядку. У випадку перерахування коштів з поточного (валютного) рахунку – платіжним дорученням встановленої форми.

Видача грошових коштів в підзвіт за вище наведеною методикою є досить трудомісткою і в даний час не практичною. Це зумовлено тим, що при використанні даного способу затрачається багато часу для роботи з великою кількістю паперових носіїв. Також досить важливим моментом у вирішенні даного питання є те, що в даний час досить широко використовуються комп'ютерно – інформаційні технології, тому ми вважаємо, що використання даної методики є неактуальне та застаріле.

Так як останнім часом банківські платіжні картки набувають усе більшої популярності, та всебічного застосування, то ми пропонуємо їх використовувати більш ширше на підприємствах усіх форм власності, адже це сучасний і універсальний, а головне – зручний платіжний засіб.

Відповідно до закону про платіжні системи банківські платіжні картки є спеціальним платіжним засобом у вигляді пластикової або іншого виду картки, який використовують для:

- оплати за товари та послуги;
- перерахування коштів зі своїх рахунків на рахунки інших осіб;
- одержання готівки в касах банків, у торговців і в банкоматах;
- інших розрахункових операцій за договором між банком і клієнтом.

Основним нормативним документом, який регулює роботу з платіжними картками є Положення про порядок емісії платіжних карток і здійснення операцій з їх застосування, затверджене постановою правління НБУ від 19.04.05 р. № 137.

У цілому банківські платіжні картки можна згрупувати за такими ознаками:

- а) за платіжною системою:
 - внутрішньо – державні;
 - міжнародні;
- б) за видом власності:
 - особисті;
 - корпоративні;
- в) за умовами розрахунків, що проводяться:
 - дебетові;
 - дебетово – кредитні;
 - кредитні;
- г) за типом носія інформації:
 - магнітні;
 - смарт – картки.

Більш детально зупинимося на корпоративних картках.

Для того щоб користуватися корпоративними банківськими платіжними картками, підприємство має відкрити в банку поточний картрахунок. Потім банк видає корпоративні банківські платіжні картки на ім'я довіреної особи

підприємства або підприємця (карток може бути декілька). Таким чином, клієнт банку і власник картрахунку – юр. особа (фіз. особа - СПД), а держатель корпоративної банківської платіжної картки – довірена особа (працівник), уповноважена керівництвом проводити розрахунки від імені підприємства або підприємця. Потім, залежно від валюти картрахунку, на нього зараховують гривні або інвалюту.

Дані платіжні картки використовуються у відрядженні по Україні для отримання готівки в гривні на території України та розрахунків у безготівковій формі, що пов'язані з оплатою витрат на відрядження. Що стосується закордонних відряджень, то дані картки необхідні для отримання готівки в іноземній валюті за межами України та в касі банку-емітента на території України, а також для розрахунків у безготівковій формі за межами України в іноземній валюті.

Корпоративні банківські платіжні картки заборонено використовувати для :

- виплати зарплати, інших виплат соцхарактеру;
- розрахунків за зовнішньоекономічними договорами (контрактами).

Після одержання підприємством корпоративної банківської платіжної картки у банку ми пропонуємо відобразити її на забалансовому рахунку 08 «Бланки суворої звітності» за фактичною вартістю емісії. Для цього можна відкрити окремий субрахунок, скажімо 08.1 «Корпоративні банківські платіжні картки». По закінченні строку користування корпоративних банківських платіжних карток (при переході на обслуговування в інший банк, ліквідації підприємства, відмові від використання корпоративними банківськими платіжними картками у господарській діяльності, закінченні строків її дії та ін.) підприємство поверне картку до банку і відобразить дану операцію за кредитом того самого субрахунку 08.1 «Корпоративні банківські платіжні картки».

Відомо, що на даний час не існує чітких вимог, що до місця зберігання даних карток, тому ми рекомендуємо зберігати корпоративні банківські платіжні картки у касі, причому бажано в сейфі поряд з іншими цінностями й

грошовими коштами. Рух корпоративних банківських платіжних карток можна відображати в реєстрі або в журналі видачі із зазначенням дати отримання і повернення, ПІБ підзвітної особи. Даний журнал (реєстр) наведено в Додатку Б.

Відповідальність за ведення журналу реєстрації корпоративних банківських платіжних карток необхідно покласти на відповідальну особу, уповноваженій на це керівником підприємства. Такий реєстр допоможе не тільки проконтролювати, кому і коли видано корпоративну банківську платіжну картку, але і використовувати її, як звіт про використання коштів, виданих на відрядження або під звіт, що дозволить контролювати цільове використання коштів на картрахунку.

Варто зазначити, що коли працівник за допомогою платіжної картки отримав готівку (наприклад зняв відповідну суму в банкоматі), ці кошти хоч і вважаються виданими в підзвіт, проте не підлягають оприбуткуванню в касі підприємства. Виходячи з цих особливостей, розглянемо бухгалтерський облік використання корпоративних платіжних карток у відрядженнях по Україні, який наведений в таблиці 3.3.

Таблиця 3.3 – Бухгалтерський облік використання платіжних карток у відрядженнях

№ з/п	Зміст господарської операції		Дебет	Кредит	Сума, грн..
1	2		3	4	5
1.1	Перераховано аванс на	на корпоративний картрахунок	313	311	1000
1.2	відрядження	на особистий картрахунок	372	311	-
2	На підставі банківської виписки за картрахунком відображено операцію отримання готівки з банкомату		372	313	500
3	На підставі поданого авансового звіту витрати на відрядження списані на витрати підприємства (без ПДВ)		92	372	700

Продовження таблиці 3.3

1	2		3	4	5
4	Відображено податковий кредит з ПДВ в сумі понесених витрат (умовна сума)		641	372	100
5	На підставі банківської виписки за картрахунком відображено дебіторську заборгованість підзвітної особи на суму здійсненої безготівкової оплати проїзду		372	313	400
6	Залишок готівки повернуто до каси підприємства		301	372	100
7.1	Невикористаний аванс зараховано	на картрахунок	313	301	100
7.2		на поточний рахунок	311	301	-

Щодо організації бухгалтерського обліку за корпоративним картрахунком слід зважати на такий нюанс. Як уже було зазначено, виданими в підзвіт вважаються суми, списані з картрахунку. Проте особливістю платіжних систем (організації платежів за допомогою карток) є те, що фактичне списання коштів з картрахунку не завжди тотожне моменту здійснення операції за допомогою платіжної картки. У момент операції відбувається блокування відповідної суми на картрахунку, а вже згодом — її списання. Причому, залежно від правил платіжної системи, цей період може становити від одного до 14 днів, а в окремих випадках — і до 30 днів. Отже, сума, заблокована на картрахунку, не може бути визнана сумою, виданою в підзвіт, бо не є фактично списаною.

Отже, організовуючи бухгалтерський облік за картрахунком, підприємству бажано передбачити ведення окремого обліку за заблокованими та фактично списаними з картрахунку сумами. Особливо важливим такий обліковий нюанс може виявитися у разі використання картрахунку в іноземній валюті та здійснення платежів за допомогою

корпоративних карток за кордоном. У цьому разі між моментом блокування суми та моментом її списання можуть виникати курсові різниці, що вимагають відповідного обліку.

Якщо ж отримати відповідну інформацію з банку немає можливості, суми, використані працівником з картрахунку, визнаються виданими в підзвіт на дату здійснення операції. Цю дату визначають на підставі первинних документів, оформлених під час здійснення такої операції (чек банкомату, квитанція платіжного терміналу, тощо).

ВИСНОВКИ

У процесі господарської діяльності у підприємств постійно виникає проблема у проведенні розрахунків із своїми контрагентами, бюджетом, та податковими органами. Відвантажуючи вироблену продукцію або надаючи послуги, підприємства, як правило, не отримують оплату негайно, тобто вони кредитують покупців. Сьогодні проблема управління, а також обліку товарною дебіторською заборгованістю постала особливо гостро, що пов'язано із проблемами несвоєчасних платежів, повернення боргів у неповному обсязі, виникнення сумнівних боргів. Підприємства, що виступають кредиторами, поступово потрапляють у становище технічного банкрутства, яке характеризується неплатоспроможністю, викликану істотною простроченістю дебіторської заборгованості над величиною кредиторської заборгованості та вартості активів над фінансовими зобов'язаннями.

В таких умовах потрібна розробка і здійснення спеціальної програми погашення дебіторської заборгованості, в якій чітко визначені кінцева ціль та шляхи її досягнення.

Тема дипломної роботи на сучасному етапі є безумовно актуальною та має важливе практичне значення.

Слід зазначити, що проведений нами аналіз визначень сутності поняття «дебіторська заборгованість» у спеціальній економічній літературі свідчить про відсутність єдиного його розуміння авторами. Але з великої кількості думок, й великого масиву інформації, ми можемо дати таке визначення поняття «дебіторська заборгованість». Дебіторська заборгованість – це сума заборгованості дебіторів підприємству на певну дату.

Управління дебіторською заборгованістю, крім з'ясування сутності, потребує також здійснення її класифікації, тому що від цього залежатиме ефективність управління нею.

Дебіторська заборгованість може бути класифікована за наступними ознаками: за способом виникнення, за термінами погашення, за забезпеченістю, за контрагентами, за ступенем дотримання фінансової дисципліни, за формою погашення.

Об'єктом аналізу є Товариство з обмеженою відповідальністю Гадяцьке комерційно – виробниче підприємство «Укрторгбудматеріали», яке спеціалізується на: здійсненні оптової та роздрібною торгівлі непродовольчими та продовольчими товарами народного споживання; організації матеріально – технічного постачання; наданні послуг: транспортних, консультаційних, побутових та інших; здійсненні ремонтно – будівельних робіт; посередницькій діяльності; здійсненні роздрібного продажу товарів широкого вжитку; виробництві товарів народного споживання; виконанні внутрішніх та міжнародних перевезень вантажів та пасажирів автомобільним транспортом; здачі майна в оренду, для забезпечення попиту населення як на території України так і за її межами, а також отримання прибутку.

В цілому бухгалтерський облік на підприємстві організований добре. Товариство має власний наказ про облікову політику, використовує встановлені норми та правила при поданні фінансової звітності.

Апарат бухгалтерії здійснює свої обов'язки під контролем головного бухгалтера. При здійсненні своїх повноважень робітники бухгалтерії керуються Наказом про облікову політику.

На підприємстві використовують типові форми первинних документів, а саме: накладні, рахунки-фактури, рахунки, акти прийнятих робіт (послуг), податкові накладні, виписки банку, платіжні доручення, звіт про використання коштів, наданих на відрядження або під звіт, чеки, ПКО, ВКО, претензії, протоколи засідання інвентаризаційних комісій.

За облік розрахунків з дебіторами відповідає замісник головного бухгалтера, що і є одним із недоліків на підприємстві, оскільки це є обтяжливим для однієї особи. Тому запропонований нами спеціальний підрозділ повинен об'єднати облік та управління дебіторською заборгованістю.

Синтетичний облік дебіторської заборгованості ведеться на рахунках 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками», 38 «Резерв сумнівних боргів» та 37 «Розрахунки з різними дебіторами» по таких субрахунках: 371 «Розрахунки за виданими авансами», 372 «Розрахунки з підзвітними особами», 374 «Розрахунки за претензіями», 375 «Розрахунки за відшкодуванням завданих збитків».

А тому відкриття субрахунку 377 «Розрахунки з іншими дебіторами», на якому обліковуватимуться операції з операційної оренди, видачі позик працівникам підприємства та використання Відомості про стан розрахунків з постачальниками та покупцями полегшить облік дебіторської заборгованості на цьому підприємстві, зробить інформацію про розмір заборгованості кожного постачальника чи покупця більш наглядною і доступною.

У даній дипломній роботі нами було проведено аналіз фінансового стану товариства, а також аналіз поточної дебіторської заборгованості.

Аналіз дебіторської заборгованості має важливе значення оскільки дозволяє своєчасно виявити проблемні ситуації у відносинах з контрагентами і своєчасно провести коригування та забезпечити стабільну інкасацію дебіторської заборгованості підприємства, що в свою чергу буде сприяти покращенню власної платоспроможності заборгованості підприємства.

Результати аналізу фінансово – господарської діяльності підприємства показали, що підприємство поступово нарощує об'єми свого майна і збільшує при цьому виручку від реалізації продукції. Аналіз показників платоспроможності дозволяє зробити висновок, що підприємство в цілому

платоспроможне, забезпечене власним оборотним капіталом. Підприємство є достатньо ліквідним, незважаючи на певні відхилення показників ліквідності.

Проведений аналіз показників ділової активності на ТОВ КВП «Укрторгбудматеріали» свідчить, що ефективність використання підприємством усіх своїх наявних ресурсів, незалежно від джерел їх залучення, у 2007 році зросла швидкість обертання кредиторської заборгованості, спостерігається розширення комерційного кредиту, що надається підприємством. Також слід відмітити збільшення дебіторської заборгованості.

У 2005 – 2007 роках можна відмітити зменшення швидкості реалізації матеріальних запасів, та збільшення ефективності використання основних фондів, та збільшення ефективності використання власного капіталу.

Аналіз рентабельності підприємства дозволяє визначити ефективність вкладення коштів у підприємство та раціонального їх використання.

За підприємством спостерігається більш ефективне використання активів у 2007 році в порівнянні з 2005 роком. Також відбувається зменшення ефективності вкладення коштів до даного підприємства в 2007 році ніж 2005 – 2006 роках, а ефективність господарської діяльності у 2006 році менша ніж у 2005, а у 2007 більша ніж у 2005 році.

У зв'язку з тим, що підприємство займається своєю діяльністю, як на території України, так і за її межами і у зв'язку з цим працівники часто бувають у відрядженнях, ми пропонуємо видавати готівку робітникам під звіт за допомогою корпоративних банківських платіжних карток. Видача грошових коштів в підзвіт за допомогою паперових носіїв є досить трудомісткою і в даний час не практичною. Це зумовлено тим, що при використанні даного способу затрачається багато часу для роботи з великою кількістю паперових носіїв. Також досить важливим моментом у вирішенні даного питання є те, що в даний час досить широко використовуються комп'ютерно – інформаційні технології, тому ми вважаємо, що використання

методики з використанням паперових носіїв є неактуальне та застаріле.

Отже розглянувши облік та аналіз поточної дебіторської заборгованості нами було зроблено висновок, що підприємство збільшує свою діяльність з кожним роком, залучає все більше покупців, збільшує свої доходи. Але ми все ж пропонуємо: організувати відділ управління дебіторською заборгованістю, відкрити субрахунок 377 «Розрахунки з іншими дебіторами», розробити відомість по кожному постачальнику чи покупцю, пропонуємо організувати бухгалтерський облік за картрахунками.

На нашу думку, запропоновані нами заходи дозволять покращити організацію бухгалтерського обліку та аналіз на ТОВ КВП «Укрторгбудматеріали».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Акіншина О.В., Плотніченко І.Б. Модель внутрішнього обліку розрахунків з дебіторами і кредиторами // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». – 2007. № – 56. – С. 3-8.
2. Артеменко В.Г., Беллендир М.В. Финансовый анализ: Учебное пособие. – М.: Дис, 1999. – 128 с.
3. Багатко Н. Продаж дебіторської заборгованості: визначення, оцінка, облік // Бухгалтерія. Право. Податки. Консультації. – 2006. – №22. – С. 57-63.
4. Баланс: П(С)БО 2, від 31.03.99 № 87 // www.rada.gov.ua.
5. Бандурка О.М., Коробов М.Я., Орлов П.І., Петрова К.Я. Фінансова діяльність підприємств: Навчальний посібник. – К.: Либідь, 1998. – 312 с.
6. Басюк Т.П. Реструктуризація дебіторської заборгованості підприємства: визначення, оцінка, облік // Бухгалтерія. Право. Податки. Консультація. – 2005. – № 22. – С.57-63.
7. Бенедисюк І. Фізична особа як суб'єкт цивільних правовідносин // Бухгалтерія. – 2007. – № 44. – С. 55-58.
8. Білик М.Д. Управління дебіторською заборгованістю підприємств // Фінанси України (укр.). – 2006. – № 12. – С. 24-37.
9. Білик М.Д. Як бухгалтер управляє дебіторською заборгованістю підприємства? // Главбух. – 2006. – № 12. – С. 24-36.
10. Білуха М.Т. Теорія бухгалтерського обліку: Підручник. – К: Київський державний торговельно-економічний університет. – 2000. – 692с.
11. Богатко Н. Продаж дебіторської заборгованості: визначення, оцінка, облік // Бухгалтерія. Право. Податки. Консультація. – 2007. – № 22. – С. 57-63.
12. Бондаренко О.С. Методика управління портфелем дебіторської заборгованості // Актуальні проблеми економіки. – 2006. – № 4. – С. 17-22.
13. Бочарников А., Леонов Я. Управление дебиторской задолженностью в условиях неплатежей // Бизнес-информ. – 2005. – № 23-24. – С. 91-95.

- 14.Бутинець Ф.Ф.,Соколов Я.В. Бухгалтерський облік в зарубіжних країнах: Навчальний посібник. – Житомир: ЧП «Рута», 2002. – 660с.
- 15.Бутинець Ф.Ф., Зайчук С.М., Олійник О.В. Організація бухгалтерського обліку : Підручник для студентів спеціальності «Облік і аудит» вищих навчальних закладів. за ред. проф. Ф.Ф.Бутинця. – 3-е вид., доп. і перероб. – Житомир: ПП «Рута», 2002. – 592с.
- 16.Вегера С. Бизнес по – украински // Дебет – кредит. – 2008 – № 50. – С. 41.
- 17.Вещунова А.Ф. Бухгалтерский учет на предприятиях разных форм собственности. - СПб: Издательский торговый дом «Герда». – 2000. – 65 с.
- 18.Грабова Н.Н., Домбровський В.Н. Бухгалтерский учет в производственных и торговых предприятиях - 2000: Учебное пособие для студентов / Под. ред. Н.В. Кужельного. — К.: А.С.К., 2001. – 624с.
- 19.Губіна І. Особливості створення та використання резерву сумнівних боргів // Бухгалтерія – 2008. – № 48. – С. 68-71.
- 20.Дебіторська заборгованість: П(С)БО 10, затверджене наказом Міністерства фінансів України від 08.10.99 р. № 237, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 25.10.99 р. № 725/4018, зі змінами та доповненнями // www.rada.gov.ua.
- 21.Домашенко О. Дозвольте звернутися?! Ньюанси звернення до суду // Бухгалтерія. – 2007. – № 41. – С. 40-44.
- 22.Дутченко О.Н., Фролов С.М., Криштоп В. Н. Методичні рекомендації по реалізації дебіторської заборгованості підприємства // Фінанси і кредит. – 2005. – № 1. – С. 35-39.
- 23.Єфімов В. Заборгованість за позиками працівників // Бухгалтерія. – 2007. – № 10 – С. 30-35.
- 24.Журавська І. Головні аспекти управління дебіторською заборгованістю та їх вплив на джерела формування оборотних активів // Все про бухгалтерський облік (укр.). – 2008. – № 9. – С. 92-98.
- 25.Карбовник А.М. Деякі аспекти управління дебіторською заборгованістю

- та їх впад на джерела формування оборотних активів // Фінанси України. – 2007. – № 9. – С. 92-98.
26. Карпушенко М. Резерв сомнительных долгов: особенности начисления и учета // Консультант бухгалтера. 2005. – № 39 – С. 5-9.
27. Ковалев А.И., Привалов В.П. Анализ финансового состояния предприятия. Издание 2-е, переработанное и дополненное. – М.: Центр экономики и маркетинга, 1997. – 192 с.
28. Ковалев В.В. Финансовый анализ: Управление капиталом. Выбор инвестиций. Анализ отчетности. – 2-е изд., переработанное и дополненное. – М.: Финансы и статистика, 1998. – 512 с.
29. Коласс Д. Управление финансовой деятельностью предприятия. Проблемы, концепция и методы: Учебное пособие. – М.: Финансы, ЮНИТИ, 1997. – 576 с.
30. Конторщикова О. Факторингові послуги як інструмент управління дебіторською заборгованістю // Економіка. Фінанси. Право. – 2006. – № 9. – С. 11-12.
31. Коробов М.Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємства: Навчальний посібник. К.: Товариство «Знання», 2000. – 305 с.
32. Косой А.М. Дебиторско-кредиторская задолженность // Деньги и кредит. – 2004. – № 2. – С. 20-31.
33. Костюченко В., Шаповалова Г. Облік дебіторської заборгованості // Бухгалтерський облік і аудит. – 2006. – № 7. – С. 2-10.
34. Кудь Л.І. Пропозиції щодо аналізу стану дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства // Дебет – кредит 2007. – С. 29-27.
35. Кужельний М.В., Лінник В.Г. Теорія бухгалтерського обліку: Підручник. – К.: КНЕУ. – 2001. – 36 с.
36. Кутер М.І. Теорія бухгалтерського обліку: Підручник. – М.: Фінанси і статистика. 2003. – 640с.
37. Кушина О. Сумнівність та безнадійність «по-бухгалтерськи» // Бухгалтерія. – 2007. – № 17(588). – С. 66-69.

38. Лукінов І.І. Наслідки і перспективи ринкових перетворень в економіці України // Економіка України. – 2005. – № 12. – С. 4-14.
39. Лучков О.І. Визначення оптимального розміру дебіторської заборгованості // Актуальні проблеми економіки. – 2005. – № 1. – С. 22-27.
40. Лучков О.І. Визнання оптимального розміру дебіторською заборгованістю // Актуальні проблеми економіки (укр.). – 2008. – №1. – С.22-27.
41. Мальоне Дж. Отношение счетоводства к политической экономики // Счетоводство. – № 3. – 2007. – С. 28-31.
42. Маслов С. І. Управління дебіторською заборгованістю та її прогнозування // Фінанси України. – 2008. – № 2. – 98 с.
43. Матицина Н. Фінансова політика підприємства як інструмент управління дебіторською заборгованістю // Бухгалтерський облік та аудит. – 2007. – № 7. – С. 25-28.
44. Нашкерська Г. Облік сумнівної та безнадійної дебіторської заборгованості // Бухгалтерський облік та аудит. – 2007. - № 27. – С. 27-32.
45. Ніколаєнко В. Деякі аспекти аналізу дебіторської заборгованості суб'єктів господарювання // Підприємництво, господарство і право (укр.). – 2007. – № 7. – С. 141-146.
46. Ніколаєнко О. Аналіз дебіторської заборгованості суб'єктів господарювання // Все про бухгалтерський облік. – 2006. – № 7. – С. 11-16.
47. Оренда: П(С)БО 14, затверджене наказом Міністерства фінансів України № 569 від 30.11.2001 р., зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 19.12.204 р. № 1050/6241, зі змінами та доповненнями // www.rada.gov.ua.
48. Панасик Б. Криза платежів: шляхи її подолання // Економіка України. – 2005. – № 11. – С. 4-14.
49. Петров П.А. Неплатежи как зеркало больной экономики // Финансы. – 2004. – № 3. – С. 56-59.
50. Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні: Закон України, від 16.07.1999 № 996-XIV // www.rada.gov.ua.

51. Про норми відшкодування витрат на відрядження в межах України та за кордон: Постанова КМУ, від 23.04.99 р. № 663 // www.rada.gov.ua.
52. Ришар Ж. Бухгалтерский учет: теория и практика: пер. с фр. / Под ред Соколова Я. В. – М.: Финансы и статистика. – 2000. – 40 с.
53. Романенко Л.М., Воробьев А.Д. Ще раз про неплатежі // Бухгалтерія – 2006. – № 24. – С. 18-20.
54. Русак Н. А., Русак В. А. Финансовый анализ субъектов хозяйствования: Справ. пособие. – Мн.: Выс. шк., 1997. – 309 с.
55. Самарченко О. Інструмент управління дебіторською заборгованістю // Податки та бухгалтерський облік (укр.). – 2005. – № 9. – С. 11-12.
56. Соломенко А. Сумнівна дебіторська заборгованість // Податки та Бухгалтерський облік. – 2006. № 48. – С. 17-54.
57. Солошенко Л. Сумнівна та безнадійна заборгованість // Податки та бухгалтерський облік (укр.). – 2007. – № 48. – С. 17-54.
58. Стефанюк І.Б. та ін. бух. облік і фінансова звітність – об'єкти фінансового контролю: Методичний посібник. – К.: Атака, Ельга. – 203 с.
59. Стоун Д., Хитчинг К. Бухгалтерский учет и финансовый анализ: Подготовительный курс / Пер. с англ. – М.: Сирин. – 1998. – 42 с.
60. Твердомед А. Поточна дебіторська заборгованість та сумнівна // Бухгалтерія. – 2007. – № 17. – С. 37-44.
61. Тимошук І. Проблеми розрахунків між підприємствами України // Дебет – кредит. – 2008. – № 9. – с. 49-52, – № 10. – С. 48-50.
62. Ткаченко Н.М. Бухгалтерський фінансовий облік на підприємствах України: Підручник для студентів економічних вищих навчальних закладів. – 6-е вид. – К.: А.С.К., – 2001. – 784 с.
63. Фінансові інструменти: П(С)БО 13, затверджене наказом Міністерства фінансів України № 559 від 30.11.2001 р., зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 19.12.2004 р. № 1050/6241, зі змінами та доповненнями // www.rada.gov.ua.